

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V., Váci-körút 18.

Telefonszám: 95—28.

POLITIKAI JELLEGŰ,

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Szerkeszti: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve 16 kor.

Félévre 8 „

Negyedévre 4 „

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

A bujdosók temetése.

= Tisza István gróftól örökségképpen vette át a mai kormány azt a királyi kegyből származó kötelességet, hogy messze török földről hazahozassa és ünnepélyesen eltemesse a bujdosó szabadsághősök hamvait. Tetté válik a királyi szó és valósággá lesz a nemzet vágyakozása.

Kétszázados számkivetésből kerülnek haza az idegenbe bujdosott szabadsághősök. Ennyi idő kellett hozzá, míg a nemzeti öntudatban lelkesedéssel táplált szeretet az udvarképes érzelmekkel összeegyeztethetővé lett, amíg a szabadságvágy a rebellitástól formailag is elkülönített. Bármily bölcsnek és kegyesnek lássék az a tény, hogy királyi rendeletre hozzák vissza a labancverő vitézeket: belőle nem a nemzet és a korona egyetértésének és közeledésének momentuma emelkedik ki, hanem egyedül az, hogy a mi névtelen hősök sirjaival ékes hazai földünkön végre megpihen az a fejedelem, aki legendás és egyetlen köztünk nyugovó nagy alakja ama csodás szabadságharcainknak, s ama nagyidőkből egyetlen szabadsághősünk, kinek sirja ismeretes előttünk, s ahova el tudunk zárándokolni, nemcsak azért, hogy szabadságharcokra visszaemlékezzünk, hanem azért is, hogy benne a nemzeti királyság utolsó vitézét és utolsó reménységét megsirassuk.

Mert nem szabad elfelednünk azt, hogy a kuruc küzdelmek utolsó erőfeszítése, a Rákóczi-felkelés, egy hosszas fejlődésben kialakult és határozottá lett cél érdekében folyt le: a Rákóczi generálisai a magyar nemzeti királyság katonái voltak, s Rákóczi Ferenc Magyarország vezérlelője. S mikor a királyi bölcsesség elismerésével járul a nemzetnek Rákóczi iránt érzett hódolatához: a nemzeti királyságra való törekvések egy késői megtisztelése nyilvánul benne, habár abban a biztos tudatban, hogy ezeknek a törekvéseknek örökre vége van.

A kuruc kor eseményeit azok az érzések, és azok a szükségletek mozgatták, melyek századokon át odáig is irányították a magyar történetet. De ezek az érzések és ezek a törekvések mintegy utolsó nagy lobbanásban és erőfeszítésben halmozódnak össze. Sem azelőtt, sem azóta nem folyt nemzeti küzdelem annyi lelkesedéssel és annyi elkeseredéssel. A nemzeti királyság helyreállítása dolgában utolsó erőpróbánk és utolsó lelki megrázkódásunk volt a Rákóczi szabadságharca, melyhez sem nagyságában, sem hatásában nem volt a többi fogható. És éppen ezért: most, mikor visszatérnek a honi rögökre a bujdosó fejedelem hamvai, a nemzet is visszatér egy pillanatra eltemetett emlékeihez; ünnepének nagy áhitata ideáljainak szépségéből és reményeinek örökkévalóságából fakad. Rákóciban és társaiban a multak keserűségeit temeti és a jövő biztatását, szépségét és örömet kelti életre.

A magyar nemzet ünnepében áhitattal kell résztvennie a magyar zsidóságnak. Ha a kuruc kor sötét emlékei vissza-visszatérnek is; ha ártatlanul üldözött, kuruc kardok által vérben furdetett eleinkre gondolunk is: az akkori keserűségeket régen elfeledtették velünk az újabb korok liberális alkotásai. És éppen Rákóczi Ferenc volt az, aki a maga bibliai jóságával a kuruc-labanc világ zsidóüldözéseinek végét vetett. Az ő idejében már nem huzták karóba a hitközségek fejeit, nem perzselték el a zsidó házakat és nem hajtották el rabszolgáknak a zsidó gyermekeket. A magyar nemzet akkor, mikor a szabadság igaz vágya hatotta át, sohasem zárta ki egyetlen tagját sem a szabadság áldásaiból, hiszen a zsidók mindig elől voltak ott is, ahol azért a szabadságért tenni és áldozni kellett, akár a multban, akár a jelenben.

Ahol a többi felekezetek, mint ilyenek ünnepelnek, ünnepelni kell a zsidóságnak is. A hitközségeknek meg kell mozdulniok. A templomokban ki

kell gyulniok a lángoknak és fel kell hangzaniok a zsoltároknak. Külsőleg is meg kell mutatnunk, hogy osztályosai vagyunk a magyar nemzet minden örömének és minden fájalmának. Együtt szenvedtünk századokon át a magyar néppel, s közös örömök, közös bánatok, közös lelkesedések és törekvések olvasztottak beléje bennünket — kiválaszthatatlanul! És minden alkalmat megragadunk, hogy ami magyar földhöz kötöttségünket, ami lelki összeforrottságunkat, ami faji beolvadásunkat bebizonyítsuk, bármit beszélnek rólunk ellenségeink. A szabadsághősök ivadékainak jogos büszkeségével sereglünk a bujdosók koporsói köré és hódolattal köszöntjük magyar földön a hosszú számkivetésből honi sírba térő utolsó nemzeti fejedelmet!

Fortissimo.

A szövetkezetalapítás láza rázza az egész nemzetet. Most már nem is harmadnapos, hanem aféle mindennapos hideglelés ez. A modern szociologusok esnek bele, akiknek több a kenetteljes szavuk, mint a szociális érzékük és főképpen az áldozatkészségük. A jelszó: tegyünk jót a mások bőrére. Ebben a jelszóban azok fognak össze, akik mindig a mások munkájából éltek: az agrárius urak és a klerus. A dolgon nem változtat az, hogy a szövetkezeteknek nálunk divó, forszírozott formái olyan távol esnek a jótettől, mint Makó Jeruzsálemtől. A fő, hogy a jelszó legyen és a misera blebs contribuens ezekkel foglalkozzék, ezekre legyen éhes, — ne pedig földre, jobb munkabérre és kevesebb adóra.

A szövetkezeti mozgalom nálunk politika és nem szociális akció. A kitünő népbárátoknak, akik kelletik, kínálják, fogalmuk sincs róla, hogy a multban ügyel-bajjal ugyan, de majd csaknem a legutolsó falusi zsidó is miért tudott boldogulni. Ellenben arról, ha van is fogalmuk: nem mondják, nem vallják, miért nem tudta lábát megvetni, a maga és családja sorsát biztosítani a paraszt és a kisbirtokos. Itt az ideje, hogy evvel is tisztába jöjjünk.

A zsidó boldogult, mert józan és mértékletes. A paraszt és a kisbirtokos, de az urak egy része is, nem tudott zöld ágra vergődni azért, mert ezektől az erényektől megint csak oly messze esik — a Szemere formulájával: tisztelet a kivételeknek! — mint Makó Jeruzsálemtől. Józanul és mértékletesen kis munkabérből, kis keresetből is meg lehet élni; de ha fölöslegekben a garat nyeli el a kereset háromnegyed részét, abból természetesen csak oly pauperizmus származhat, aminő a ruthén vidékeken, vagy a Királyhágón túl terpeszkedik. Vannak azután más szenvedé-

lyek is, amelyek az uri osztályban (a modernebb zsidóság egy részénél is) nagyobb kárt tesznek minden elképzelhető uzsoránál. A játékdüh, a nem legalis szerelem, az urhatnámság és munka nélkül tisztán az ősök dicsőségéből való élni akarás. . .

Nem is szólva a tagosítás és a birtokfelosztás hibáiról, amelyek a paraszt rovására a nagybirtok birtalóinak kedveztek s a kisbirtok fölszivására vezettek, — elsősorban ezekkel a dolgokkal kellene a modern szociologusoknak foglalkozniok. De az állam együtt bűnözik az urakkal. Az állam rengeteg szükségletei a fogyasztási adók nélkül ki nem elégíthetők; a szesztermelés pedig növeli a nagybirtok jövedelmezőségét. A fogyasztási-adókat a milliók fizetik, a nagybirtok meg a progresszív jövedelmi adót fizetni sem hajlandó. A lótenyésztés fejlesztése gazdasági érdek és uri passzio, az uri játékszenvedélyt azonban ez oltja a dolgozó milliókba. Az illegális szerelem, az urhatnámság az alsó néprétegekben is pusztít. Megrendítő tragediák s a cifrázkodásra rákapott parasztnemecskék, lányok a nyomjelzői.

De mindennél nagyobb baj a szesz. Netesek azt mondani, hogy annak felekezeti jellege: zsidó. Ez nem igaz. Nemcsak a termelését vették ki lassanként a zsidó kezéből, hanem az értékesítésére is a szövetkezetek — ezek a legkevésbé zsidó alkotások — pályáznak. Kitünő eredménnyel! *Andrássy Károly*, a szövetkezeti ügyek egyik előharcosa, írta meg a szövetkezeti eszme sajtóorgánumban, hogy »az italmérési jogot gyakorló szövetkezeteknél a legjámborabb igazgatósági tag is duhaj legénynyé változik« s egyes vidékeken, pl. Gömörmegyében ezen állapotokból kifolyólag erős áramlat indult meg a fogyasztási szövetkezetek ellen, amely mozgalom, szerinte, »a szövetkezeti lumpolások« ellen irányul. A szövetkezetek tehát azt is rákapatják a szeszfogyasztásra, akit a zsidó boltos pálinkája erre rávenni nem tudott. Hogy különben a szövetkezetek leginkább forszírozott formájának, a fogyasztási szövetkezeteknek nálunk kedvező gazdasági és szociális hatásuk nincs, ezt igazolja a kivándorlások egyre gyarapodó mérve. *Mennél több a szövetkezet, annál nagyobb a kivándorlás.* Ez statisztikai adatokkal igazolható.

Mégis a szövetkezetektől várják a dolgok jobbrafordulását. A rövidlátás, a következményekkel való számotvetés és az eredmények mérlegelésének hiánya oly nagy, hogy önönmagukat csapják be a szövetkezeti eszme szajkói. Ha az eredményekkel számotvetni tudók kalkulációi nem elremitő és megdöbbenítő eredményekre nyujtanának biztos kilátást, szinte az volna kívánatos, hogy vajha, minél előbb valóra válna Majláth

püspök szent óhaja, amely arra biztatja szeretett testvéreit az urban, hogy »hálózák be szövetkezetekkel egész megyéjét.« A szövetkezetekkel behálózott megyék a lehető leghamarabb kiábrándulnának a szövetkezetekből: Az is igaz, — példák mutatják, — hogy rettenetes tanulságok árán.

A szövetkezeti »átvésztetés« ellen — nem csak azért, mert a zsidó boltosok sorsát fájlaljuk, hanem még inkább azért, mert a szövetkezeti láz járványossá válása nagyobb, általánosabb nemzeti érdekeket dönt bajba — állást kell foglalni. Hiszen, ime, napnál is fényesebb tanuságát szolgáltatják Majláth, erdélyi és Balázs, rozsnyói püspökök pástorlevelei annak, hogy a szövetkezeti láz már nem is csak a gazdasági harc jegyében grasszál, hanem a társadalmi, a felekezeti béke amúgy is már megingatott bázisának megy neki faltörő kossal. Nekik »keresztény« szövetkezetek, »keresztény« vezetés kellene. Vagyis szentelt viz legyen a paprika, a só, a légyölő is — és igaz hívő — talán protestáns eretnek sem — a boltos. A küzdelem a népjólét hamis ürügye alatt, tehát katolikus hatalmi érdekekből folyik és szegődik társul a másik hatalmi érdekhez, amit a nagybirtok képvisel. Mindkét részről a falusi szatócsot állítják be vogelfrei összelövdözhető céltáblául. Ezért mondja egyéltelműen Balázs püspök azt, hogy a minden egyes községben fölállítandó fogyasztási szövetkezettel »a falusi szatócs kiszípolozó működése gátoltatik meg« és ezért mondja Kis-Küküllő megye főispánja — már Andrassy Gyula szövetkezeti magánlevelének kimagyarázása után, — hogy ahol szövetkezetek létesültek »a falusi uzsorások üzelmei hajótörést szenvedtek«.

Mindketten megtevesztenek és mindketten izgatnak a falusi boltos ellen — most már válogatás nélkül. Lehet a falusi boltos, vagy szatócs katolikus, protestáns, zsidó, igaz vagy nem igaz hitű: *ők általánosságban gazemberek*, mert a mi embereink, a szövetkezet alapítási láz deliriumában már elfeledték azt is, hogy eleintén úgy beszéltek, mint Szemere: tisztelet a kivételeknek. Ma már kivételek sincsenek. Már nem csak a boltosok esetleges tisztességtelenségei, defektusai ellen folyik az irtó hadjárat — ami még érthető volna — hanem folyik általában a boltosok ellen. Aki boltos: a halál fia.

A dolog veszedelmes volna, de nem katasztrófát jósol, ha ez a küzdelem csak társadalmi uton folya. Katasztrófát jósolva az teszi, hogy a társadalom meggondoltabb elemeinek tiszta látását és tagadhatatlanul meglevő jobb érzését megbontja és előli a legmértékadóbb hatalmi tényezők és tekintélyek közbelépése. E két hatalmi tényező és tekintély: a hit ereje és a közhatalom. Legfőbb képviselőik: a püspökök és mi-

niszterek szólaltatták meg. Ily csehül a dolog még soh'sem állott. Ez a bellum omnium contra omnes. Es a legszebb dolog az, hogy Kemény Ákos báró Kisküküllő megye főispánja — mintegy igazolva a mi mult heti cikkünk tenorját — Andrassy Gyulának publikált magyarázó szavai után szólalván meg, mondja »közhatósági törekvés«-nek a szövetkezeti eszme terjesztését és megvalósítását.

»Keresztény vezetés« — a Majláth püspök szava — és »közhatósági törekvés« — Kemény Ákos báró szava — : ezek mutatják a szövetkezeti láz fokát. Mikor a társadalmi akciót ily vezérek irányítják, akkor jól teszik a hit és a közhatóság erejével és tekintélyével válogatás nélkül »kiszípolozóknak« és »uzsorásoknak« bélyegzett szatócsok, ha ellenállás nélkül föladják a küzdelmet. A csatát ők előre elvesztették.

De, ime, a mi tiszteletteljes kérdésünk. Van az országban 12—13000 község, tehát legalább 20000 szatócs és boltos a falvakon. Ki fog azoknak és családjaiknak, tehát mintegy 80000 embernek kenyeret adni?

Az állam nagylelkű. Fölsegíti a ruthéneket és a székelyeket: milliókat áldozott és áldoz ezekre az akciókra. Lehet, hogy boltos- és szatócsakcióra is rászánja magát, tehát oly emberek támogatására, akiket tekintélyével és erejével ő segített tönkre tenni.

De az is lehet, hogycsalódunk. Vajjon mi fog akkor ezekkel az emberekkel és családjaikkal — közte tekintélyes számu kereszténnyel — történni? Hiszen a boltos-hajótöröttek már most ellepik a városokat és odaviszik nyomoruságukat. Hát a többit is mind rászabadítják a városokra, hogy új szocialis kérdést vigyenek oda?

Komáromi Sándor.

Glosszák a hétről.

□ Bartal Béla, Tolnavármegye bizottsági tagja, azt akarja, hogy a zsidók, mint felekezet, képviselve legyenek a főrendiházban. Ez talán nem is olyan borzasztó dolog. A jogosságáról nem kell beszélni, mert hiszen mindenki tudja, hogy ez a kívánság jogos. Minden bevett felekezetnek hivatalos képviselői ott ülnek a főrendiház padjain katolikusoké, reformátusoké, unitáriusoké egyaránt. Csak a zsidóság nem küldhet hivatalosan senkit a dunaparti palota tulsó felébe.

De azért nagy a megbotránkozás a Bartal indítványa miatt odaát.

— Mit! — mondják — zsidókat akar a főrendiházba? Hivatalos zsidókat, akik azért ragyogjanak ott, mert zsidók. Ó te, te . . .

Vajjon mi?

Nem mondhatják Bartalra, hogy zsidó. Mert véletlenül nem az. Még csak nem is volt zsidó. Azt sem foghatják rá, hogy a zsidóság megvásárolta, mert a vásárlókedvű zsidóság nem megy le Tolnába, ha pártfogót akar venni magának. Kint egyszerűen azt mondják neki:

— Te, te, — te *haladóparti*!

Vagyis: te hazaáruló, te elvetemedett, legutolsó ember! Ezzel aztán a Bartal-ügy el van intézve. A legvéglegesebben. Minek is sokat beszélni egy indítványról, amit egy haladóparti tesz? A haladópart meg van halva, hát ne mozgolódjék, s aki haladó, az ne tegyen zsidó indítványokat, hanem örüljön, ha agyon nem verik.

Hogy Bartal *nem* haladóparti, sohasem is volt az — no: mit változtat a dolgon? Nem az a fő, hogy Bartal haladóparti legyen, hanem az, hogy az indítványa halva szülessen. S ez most már nyélbe van ütve. Elősegítik ezt a munkát ortodox hitfeleink is, akik már most keservesen feljajdulnak a nem létező új zsidó főrend ellen. A zsidóságot — hirdetik ők — nem képviselheti *egy* ember. Vagy beültetnek egy ortodox és egy neolog főrendet a főrendiházba, vagy ne ültessenek be egyet se.

Eszünkbe jut annak a kuvasznak az esete, amelyik rááll a szénára és elugatja mellőle a teheneket. A kuvasz ugyan nem eszi meg a szénát — de legalább a tehenek sem ehetnek belőle.

Ez a politika azonban csak az állatvilágban lehet megfelelő.

*

Békés-Csabán választási harc folyik. A kormány-part jelöltje és a tüzesvérű, nagytehetségű demokrata, *Pető Sándor dr.* között. Szegény *Pető*! Őt bizony Pollacseknek hívták azelőtt. És zsidó volt azelőtt. De ez nem volna baj. A baj az, hogy még most is zsidó, sőt nem is tagadja el, hogy zsidó. Nos, van-e természetesebb, mint hogy ezen az alapon megy ellene a küzdelem? Ó, nem a parasztnép nézi azt, hogy zsidó-e, keresztény-e a jelölt. Mert a parasztnak mindegy. Meghallgatja és jónak találja a demokrata elveket és rászavaz.

Ellenben az intelligencia nem elvek szerint választ. Utána néz a keresztlevélnek is, mert az intelligencia véleménye szerint a mandátum csak e mellé az okmány mellé helyezhető bizalommal. Mi nem hisszük ezt. Csak annyit látunk, hogy azok, akik az intelligencia vezetőjéül akarják gerálni magukat, így cselekednek. De *Vázsonyi* megmondta Csabán, hogy ezek a vezetők *éppen ezért* nem lehetnek valóban az intelligencia élén járók. Maguk állítják ki róla a levelet. Ám akárhogy áll a dolog: bizonyos, hogy Csaba zsidóságának kötelessége egy emberként csoportosulni *Pető dr.* mögé.

Nemcsak a személye teszi érdekessé erre. Hanem az a hajsza is, amely ellene zsidóságának jegyében folyik.

Reméljük azonban, hogy eredménytelenül.

*

Borus idők komor jele, ha a vérvádnak akármi csekély talaja van egy európai országban. És megdöbbenve olvasunk hol ebben, hol amabban a vidéki lapban híreket arról, hogy a vérvád kísértete fel-felüti a fejét. Az emberek gyanakszanak, a lapok irnak, vizsgálat indul meg, s aztán kiderül, — ugyan mi egyéb derülhetne ki? — hogy megint gyalázatos meséről van szó.

De riasztó ebben az, hogy a kedélyek hajlandók a gyanakodásra. Ez mindig pontos barométere a reakciós koroknak. Még riasztóbb, hogy a hatóságok komoly képpel megindítják a vizsgálatokat, mikor a világon semmi alap nincsen rájuk. Mert jó ugyan, hogy a vizsgálat aztán tisztázza az ügyet. De nem jó ez a vizsgálat-indító készség, mert olyan színben tünteti föl a vérvádat, mintha a hivatalos tényezők azt mondanák:

— Hm. Hátha mégis van benne valami?

És a sikertelenség nem kedvetleníti el a szimatolókat. Próbálgatják, ha tán mégis akad egy olyan eset, amikor a körülmények nem eléggé világosak, nem azonnal szembeszökőek. S akkor talán el lehet sütni a fegyvert. Talán. Talán. S ha egyetlen egyszer sikerül több nap hosszát ébren tartani a rágalmat: nyert ügyük van. Amint már bebizonyosodott Tisza-Eszláron.

Borus idők komor jele ez...

*

Ismeri ön bégavári *Bakékat*? Ugy-e nem? Én sem. Tudom, hogy gazdag zsidók voltak. Most gazdag keresztények. Mert ők az összes lapokban bejelentették, hogy van szerencsájük hitüket kicserélni. Szinte meghívták az országot. Jöjjetek, bégavári *Bakék* most bevonulnak a világtörténetbe. Eddig csak ültek, ültek Szegeden, vagy Aradon, vagy Bégavárott — igazán nem tudom, hogy hol, mert ez a szépzengésű név még soha a fülemhez nem ütődött.

Hanem az idők folyamán valami mozgott, forrt és dagadt bennük. Ők bizony nem tudták, hogy mi. Fürdőre akartak menni, de aztán a múlt héten megtudták, hogy mi az, ami belső forradalmukat okozza: a meggyőződés, a vallásos meggyőződés. Ők új meggyőződést érleltek kebelükben. S ennek a világrajöttéhez hívták meg Magyarországot.

Ó, bégavári *Bakók*, bégavári *Bakók*, mi értjük önöket. A jó zsidó szokás bujt ki önökből. Önök a meggyőződésüknek a circumcisiójára hívták meg a világot. Mert még zsidó korukból tudták, hogy ez ünnep.

De vajjon maradt-e még a műtét után egy kis darabka a meggyőződésükből?

Egy kis összehasonlítás.

A kegyeletről.

Máté, 8,21.22. Más az ő tanítványai közül mondá neki: Uram! engedd meg, hogy először menjek el és temessem el az én atyámat. Jézus pedig mondá neki: Kövess engemet, hadd temessék el a halottak az ő halottjaikat.

(Elijáhu próféta, aki [I. kir. 19,20] Elisa szavára, hogy előbb meg akarja csókolni szüleit, el akar bucsuzni tőlük, mielőtt Elijáhut követné, ezt feleli: „menj s térj vissza.”)

Családi békéről és rokoni szeretetről.

Máté 10,34—37. Ne gondoljátok, hogy azért jöttem volna, hogy békességet bocsássak a földre! nem azért jöttem, hogy békességet bocsássak, hanem fegyvert. Mert jöttem, hogy azt cselekedjem, hogy a fiu az ő atyának ellensége legyen, a leányzó az ő anynyának és a menyé az ő napának. És hogy az embernek ellensége legyen az ő háznépe. Aki szereti atyát vagy anyját, inkább, hogy nem engemet, nem méltó az én hozzám: és aki szereti fiját vagy leányát inkább, hogy nem engemet, nem méltó az én hozzám.

(A zsidó szellem: [Mózes, III. k. 19,23]. Szentek legyetek, mert szent vagyok Én, az Örökkévaló a ti Istenetek. Mindenki anyját és atyját tisztelje.“ [Mózes II. k. 20,12]. „Tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú életű légy a földön, melyet az Örökkévaló, a te Istened ad neked.”)

Máté 12,46—49. Mikor pedig még szólna a sokaságnak, imé az ő anyja és atyafiai állanak vala kívül, akarván ő vele szólni. És ő felelvén, monda annak, aki néki ezt mondotta vala: Kicsoda az én anyám, és kicsodák az én atyámfiak? És kinyitván kezét az ő tanítványaira, monda: Ime ezek az én anyám, és az én atyámfiak;

(A zsidó szellem: [Jalkut Jethro aIV. parancsolathoz.] Ráb József mikor anyja lábának lépteit hallotta, mondá, felkelek a közelgő isteni dicsőség előtt.)

Máté 19,29. És valaki elhagyja házait, atyafiai, nényeit, hugait, atyát, anyját, feleségét, gyermekeit, jószágát az én nevemért, száz annyit vészen és az örök életet öröség szerint bírja.

(A zsidó szellem: [Jer. Péah] R. Simon, ben Jocháj mondja, hogy nagy dolog a szülői tisztelet, annyira, hogy Isten a maga tisztelete fölé helyezte. *Istent csak vagyonodból tiszteljed meg* [Példabeszédek 3. f. 9. v.], de *atyádat, anyádat föltétlenül tiszteljed* [IV. parancsolat] még ha kénytelen is volnál koldulni érettük.)

A türelmességről.

Máté 15,22—27. Egy „Kanáán nemzetéből való asszony” könyörög Jézushoz leányáért, kit megszállt a gonosz szellem. „Ő felelvén, monda: Nem jó a fiaknak kenyeret elvenni és az ebeknek vetni.”

(A zsidó szellem: [Példabeszédek 25. f. 21. v.] „ha éhezik ellenséged, adj neki kenyeret enni, ha szomjazik, itasd vízzel.” Szóról szóra idézi Pál apostol rómaiakhoz írt levelében, 12.f. 20. v. —A talmudban: [Gittin 61 a]: ellátják, a rabbik tanítása értelmében, az idegenek szegényeit mint az izraelita szegényeket, meglátogatják az idegenek betegeit, mint izraelita betegeket s eltemetik az idegenek halottait, mint az izraelita halottakat s mindezt a béke kedvéért.)

A birtokjogról.

Máté 21,12. „Elküldött két tanítványt s monda nekik: átellenben a faluba menjetek, akkor rögtön egy nőtény szamarat láttok a vemhével együtt, ezt leoldozátok s elhozzátok nekem.”

(A zsidó szellem: Mózes [IV. k. 16. f. 15. v.] mondja: egynek szamarát sem vettem el, s nem tettem rosszat senkinek sem közülök. Sámuel próféta is [I. k. 12,3] felszólítja a népet: ime itt vagyok, valljatok ellenem az Örökkévaló előtt és felkentje előtt, kinek ökrét vettem el s kinek szamarát vettem el.)

A természet szeretetéről.

Máté 21,19. És látott egy fügefát az uton és odalépett, de nem talált mást rajta mint levelet és monda neki: „soha örökké te rajtad ezután gyümölcs ne teremjen.”

(A zsidó szellem: [Mózes V. k. 20,19.20.] Mikor ostrom alatt tartasz egy várost sokidön át, harcolva ellene, hogy bevedd, ne rontsd meg fáját, fejszét eresztve rája, mert arról ehetsz, de nem vághatod ki; mert ember-e a mező fája, hogy ostrom alá kerüljön előled?)

A tisztaságról.

Máté 15,20. Mosdatlan kézzel enni pedig nem fertézteti meg az embert.

(A zsidó szellem: [Szóta talmudtraktatusban 4. b.] aki kicsinyli a kezek mosása törvényét, halálát okozza (נעדר מן העולם)).

Létérte küzdelemről. munkáról.

Máté 6,25. Ne legyetek szorgalmatosak a ti életetekről, mit egyetek, mit igyatok; sem a ti testetekről, mivel öltöztessetek. (34. v.) Ne gondoskodjatok a holnap napra, gondoskodik a holnap magáért.

(A zsidó szellem: [Mózes V. k. 8. f. 3. v.] „nem csupán a kenyérért éljen az ember, hanem az Örökkévaló szája minden megnyilatkozásaért.” [Mózes II. k. 20. f. 9. v.] „hat napon át dolgozzál és végezd minden munkádat.” [Prédikátor 5. f. 11. v.] „édes a munkásnak álma, akár keveset vagy sokat eszik.” [Zsoltárok 128. f. 2. v.] kezeid fáradtságából ha táplálkozol, üdv neked és jó a dolgod.”]

TÁRCZA.

Izraél visszajött.

— Uj mese. —

Irta: Frey Imre.

Kék hegyek alatt, a nagy „Csönd“ király birodalmában nőtt fel Izraél. Csak a betűvetést tanulta el köpött, régelavult írásu könyvekből.

Nagy csudákat látott Izraél, a betűk feketeségében; zenét hallott a szavakból, zümmögő ritmusu, keleti, buja melódiákat és nagy, megrázó hatalmat, erőt, fenséget látott bennük.

Azok a betűk!...

Fönn, a hegyek ormán, hajnalhasadáskor, kimeresztett ujjakkal betűket rajzolt Izraél, a vérvörös sugarak közé, nagy, gömbölyű betűket... Talán messzi-látszanak, talán belefeketednek a vörösingű hajnalba és továbbszállnak ezek a betűk az álompaloták felé, a szőke, hullámzó Duna mellé, ahol emberek élnek, hatalmasok, Izraél testvérei.

Talán eljönnek érte?!... Talán kihallják a szellő-suttogásból, kiérzik a zivatarhörgésből, hogy ott, a kék hegyek alatt, a „Csönd“ ur birodalmában él egy erős-mellű, rajongó zsidó, aki belesirja a szellőbe, belesirja a fürgetegbe, hogy nagy tettekre izmosodott a karja, nagy gondolatokra az ágya, — de itt, a csönd alatt, elpusztul, elperzselődik a saját lángjában... Talán eljönnek érte?!...

*

A hegyeken már hideg sugarak hulltak... Már jött az Ősz. A fekete Ősz... A völgyben is haldokolt a sugarak leánya, a Nyár. — Pihegő testére kerengve hulltak a sárga levelek. Csókos ajkán már nem lángolt a szerelem szikrázó érverése. Karjai a meleg, puha, ölelő karok: bágyadtan simultak el a zörgő avaron... A fehérmeszes házak között, sirt, zuhogott a szeptemberi szél... A levegőben, fekete felhők húztak át... Már jött az Ősz, a fekete Ősz.

— Messzi vidékről, titokzatos ember jött a hegyek alá. Csöndet keresett. Embereket kutatott, akik nem törődnek a mások dolgaival, akik nem ösmerik még a gyönyöröket, nem a szenvedéseket, akik nem keresik a kezdet, a vég okait. Idejött a hegyek közé, a kicsinyke, békés faluba. Jó helyre jött. Nem törődött vele senkisémm...

*

— „Idegen ember... Haloványképű, szenvedő ember... Olvas... Mindig csak olvas... És nem szóll senkihez... Elbujik a bokrok alatt, ha lépések nesze zörren a száraz levelek között... Honnanjöhetett?... Miért éppen most?... Ősszel, levelek hullásán, sugarak halálán?“...

Izraél, félt az idegentől, de utána osont, amerre járt. Kimeredt szemekkel bámult reá, ha véletlenül szembekerültek. Megszóllítani nem merte soha...

*

Alkonyodott, amikor kijött a házból az „Idegen“. Nyitva felejtette a szoba ajtaját.

Izraél, ott ólálkodott a ház alatt, mint a tolvaj... Látta, amint elnyeli a köd az idegent és látta a tárva hagyott szobát. A szoba közepén állt az egyszeri asztal. Az asztalon, fehér, hosszukás lapokon egybemosódó, fekete betűk...

Betűk!...

Hosszukás, fekete Betűk!...

A Tudás hirdetői, az Álmodók valóra testesülése!...

Izraél!... Izraél!... A „Betűk“!...

— — — — —
És Izraél ellopta az írásokat.

*

Aludt a falu... Izraél bezárta, régi kendőkkel beborította az ablakot. Két fagygyugyertyát gyújtott. Ünnepe volt. A „Betűk“ ünnepe!

Reszketve nyitotta föl a lapokat. Nyomtatott betűk sorakoztak egymásmellé a fővárosi hírlapon... De Izraél, úgy látta, hogy égnek, lángolnak ezek a betűk, úgy érezte, mintha ájtatos, szombati nyugalom szállna reá a sorok közül, s a szobára szent sugarak pereg nének...

Egyszerre hátratántorodott... Nagy, vastagbetűs cím alatt, borzalmas hírek álltak:

„Éjszaka, a Néva partján, hullnak a zsidók... Lángol ott az ég, dübörög a föld... Zsidók jajongása: roskadt hátú aggok, piros ajkú lángok, pirinkó csecsemők vad halálhörgése száll át a pusztákon, a városokon...“

És senki sem emeli fel értük a kezét... Ember-testvérek hálnak nyomorult halált... És nincs testvér, aki védőjükül állna!...

Beleremegtek a falak, úgy harsogott Izraél.

— Nincs „testvér, hogy megvédje Öket?... Nincs ököl, hogy lecsapjon eléjük?... Nincs senkisémm?... Mindenki hallgat?... Adonáj, Te!... Te, Nagy, Te, bölcs!... Adonáj: az én Atyám, testvéreim Atyja!... Te sem hallod a bárdok suhanását, nem látod a lángok véres lobogását?!

Adonáj, te!“...

...„De nem... nem igaz!... Meghallottad, megláttad... Ideküldted elem ezt az idegent... Oh, értem a szavad Atyám, örökkévaló én jó Nagyuram!... Megyek!... Engem választott a Te kutató szemed... Megyek!... Odaállok a poros ut közepére... Köréállnak, úgy hallgatják a Te intésedet... Erőt adsz és harsogni fog a szavam, hogy beléremeg az utak minden porszeme... Lángra gyullad a szürke levegő... És fölemelkednek a karok... Bárdok cikkáznak a levegőben... Megindul a testvérek Serege... A Te, szent neved zugják bele a végtelenségbe... A Te fiaid serege jön utánam... Atyám, meghallottad, szolgálj Könyörgését... És a Te szolgálj megáldja a Te szent Neved... A Te szolgálj: Izraél!...“

— — — — —
Künn zugva, üvöltve szaladt az utakon az éjszaki szél...

Szenyes, fekete eső verte a falukat...

Recsegték, ropogtak a fák, amikor elindult Izraél...

*

Eltűnt Izraél. Elmult a Tél is...

— „Hova lett Izraél?...“ kérdezték a falubeliek. Összebujtak az öreg zsidók:

— „Hova tűnt Izraél?...“ „Azon a viharos éjszakán!... Emlékeztek é?...“ „Azóta se láttuk!“...

— „Talán...“ az „Idegen“?!...

És továbbszállt, házról-házra:

— „Talán, az Idegen?!...“

Nem merték még kimondani, de ökölbe szorultak a kezek, ha elsuhan mellettük a titokzatos ember.

...„Talán, az Idegen?!...“

A halál szárnyverését érezték a falun... „Nagy bajok jöhetnek“... „Talán, a megsemmisülés?!...“
Veszedelemet hozott az „Idegen“, a „Csönd“ király honában!...

Már hangosan beszéltek a zsidók...
Kaszákat élesítettek a parasztok...

*

„Lehetetlen“... „Igaz é?“...
Igaz volt.

Izraél megérkezett. Körégyültek a falusiak:

— Izraél... Hol voltál Izraél?...

Izraél, fölemelte a fejét... Mindenki hátratántorodott. Fél év alatt csak árnyék maradt a nagy, erős fiúból...

A szemei visszacsuszta a szögletes szemgödörbe... Az arca beesett, sápadt, mint a hektikások sárga, lefogyott arca. A teste megtörött. Besüppedt a melle, mintha a háta alá görbedt volna. A hangja halk, üres volt és szintelen:

— „Éjszaka ölik a testvéreidet... Azt hittem, hogy megmentem Öket... Elértem a tornyos házak alá... Nagy ott a zaj... nagy ott a lármá... „Kenyérért“ harcolnak ott, az én véreim...“

Nem hallják ők — a testvérek jaját!... Nincs ott szentség, nincs ott rajongás... Fiu áll az Apja ellen... Meddők a leányok és suhogó ruhában árulják a bűnt az Anyák... Engem... Kinevettek... Meg-rugdaltak!...“

Nehéz csillogó könnyecsek hulltak Izraél arcára... A szava elesuklott a kintől, ami összeszorította a mellét... Nehéz, sipító lélekzetek csaptak ki ajkai közül...

Valaki, az emberek háta mögött ijesztő, luciferi kacagásba tört ki. — Az „Idegen“ volt!

Teczát meleg vidékre viszik.

— Rajz. —

Itt a felsőtanyán, ilyenkor, őszi idején, álmjárók az emberek. Kedvetlenül ödöngenek ide-oda s a gazda lomhán szipákol az eresz alatt. A tekintetét felveti néha s nézi a diófát, amelyen már csak til-tul mutatkozik egy levél. Az sem levél már, hanem sárga pergament, amelyre cikornyás ákom-bákomokat rajzol a csipős hajnali dér. Mert hó még idáig nincsen. Szeged felől fellegek jönnek uszva az égen. Az ég is hamuszürke, a felhő is olyan tépett, olyan kuszált, mintha a fűtűrésző őszi szél tépte volna darabokra.

Tanyai ember ilyenkor méla és kedvetlen. Járván a ház körül: komoran, vontatottan köszön át a sövénykerítésen:

— Adjon az Isten.
— Kendnek is hasonlóképpön.
— Jó munkálkodást...

A sövényen átverődik a szó.

— Mondok: mögigazítom ezt a förhécöt. A strófszöge is kiesött, osztán a rud csak úgy szabadjára áll.

— Ráér kend.

— Rá...

Kopácsolás hallik odaát s kenetlen kerék nyikorgása. Kanyargó György — merthogy ő az — átsandít a szomszédba s újra szól:

— Halli kend?

Ismét kopácsolás s kisvártatva jön a felelet.

— Figyelmezők a szavára.

— Röggel, mikor a szérün álltam, láttam az Aliglebögöt.

— Az Aliglebögöt?

— Azt...

Csend, majd ismét kopácsolás következik.

— Mi van véle?

— Néköm az asszony fityförekölt valamit röggel.

Hogy aszondi: rájár a rud az Aliglebögre.

— Rá?

Kanyargó odaüti szortyogó pipáját a kerítéshez s úgy felel:

— Hát rá. A felesége nyavalyás lőtt a mult hét fön s az éjcaaka kocsin hozták a doktort a városból.

Czibere Ördög István abbahagyja a felhérc-tákolást s odajön a kerítéshez. Miután kezeli Kanyargó urammal, megkérdezi mégegyszer:

— A doktort?

— Azt bizony. Egy ötösért türülte ki az álmot a szömibül.

— Sok pénz.

Kanyargó legyint a kezével.

— Ha legalább látszatja vóna. De nem ver már abba senki lelköt, aszondom. Oszt csak úgy dobáli a pénzt.

— Van neki.

— Fölösszámmal. Onnan vött, ahunna lőhetött. A Czövek Anti háza is az ü keziere került, a Mándoki Julesa földjít is mögvötte... Osztán aszondják, uzsorás vót. Tudja kend? Olyan pióca... Hornyák sógornak két pöngő forintot adott egy mérő buzáért.

— Néköm mögadta a becsületös árt.

— Néköm is, de azért gonosz embör ő kelme. Nem zörög a haraszt, ha a szél nem fujja. Ha nem száradna sok mindön a lelkin, nem járná szombatunkint a templomot.

— Azt mondi az én asszonyom is.

— Most aztán möglátogatja az isten. A mult hónapban elhajtották négy lovát az alsótanyán leégött a háza, most mög a felesége esött halálos nyavalyába... Ahun a, ott mögy...

Csakugyan. A ház előtt az utcán siet Aliglebög, akit becsületos neven Weinstein Salamonnak hívnak. Cingár, vézna emberke, sápadt arcán most valami méla bánat ül. Ahogy megy, lába alig látszik érinteni a földet. Innen a csufneve.

A két gazda utána néz.

— Vajjon hova igyekezik?

Kanyargó uram bevárja, míg befordul a szegelyeten s csak azután válaszol.

— Tán möghalt az asszony...

Czibere Ördög István meggyőződéssel felel:

— Ha ott vót a doktor az éjcaaka, akkor löhet...

— Hát, hogy van a kend lánya?

Czibere Ördög Istvánnak elkomorodik az arca s csendesesen, rezignáltan felel:

— Hát mint a szárazbeteg. Köhög, köhög, oszt vért köp. Bevittem a város orvosához.

— És mit véleményözött?

— Hogy más ajerre köll vinni. Melegre, ahun most van a kánikula, másképpön belevész. De hát hunnan, mibül? Pedig úgy fáj a szívem érötte.

— Derék szömély, az igaz.

— Ugy-é? Most majd elviszi a hulló levél. Csak osztán kiteljön a temetés.

— Baj, baj...

A Czibere Ördög felesége most jön be az udvarra. A karján kosarat cipel s mosolyogva jön az ura felé.

— Gazduram, halli-é kend?

Czibere szótlánul fordul felé.

- Ránk tekintett az isten. Tudja hun vótam?
 — Hun?
 — Az Aliglebögnél. Ott állt a bótajtóban s ahogy elmögyök előtte, csak béint. Szóbaereszködik.
 — Kendnek van egy beteg lánya?
 — Van, mondok.
 — Szárazbeteg?
 — Az.

— Figyeljön ide, kend. Az én feleségöm elutazik ma, más országba, oda, ahun a citroney teröm. Ott meleg van, olyan, hogy itt kánikulába sé külömb. Az köll a maga lányának is: olyan ájer. Hát mögbeszéltem a dolgot már az asszonyynyalis. Ű elviszi magával. El löznek ketten. Szolgálot is visznek magukkal. Ott aztán majd fölszödnék egy kis egészségöt. Nem kerül kendtöknek egy krajcárba sé. Mert kár azért a szépleányért. Ha möglátom: mögfájdul a szívem érte. Így. Néköm majd visszafizeti az isten.

Czibere Ördög Istvánnak pir önti el az arcát.

— Azt mondta?

— Azt. De már sietök. A déli vonattal már mönnek is.

Az asszony boldogan siet be a pítvarba s kihallik, amint kiáltoz:

— Hej! Tecza, Tecza!

A két férfi ott áll a sövény mellett, egyik erről, másik tul. Kerülik egymás tekintetét. Kanyargó szóal meg először.

- Igaz egy embör.
 — Már csakugyan.
 — Mögvallom, éngöm is kisegített a télön.
 — Ki?
 — Hát. Czismát vött a gyerököknek.
 — Ű vötte?! Lám, mégse mondta kend.
 — Szégyönli az embör.
 — Persze. Hanem ha valaki azt mondja rá ezután, hogy pióca: hát leütöm a derekát.

Gábor Károly.

Tartacower.

— Történeti elbeszélés. — (3.)

Irta: Sárány István.

Hanem megbánta ám Hájek uram alaposan, hogy a futó poétát bevette a vitézkezők sorába. Nem hiába, hogy Tóth Erzsók volt a felesége, de neki sem állt be soha a szája. Verset mondott Hájek uram harcsa-orru csizmájáról, a rabbi kaftánjáról s mialatt lötöttak-futottak fel-alá, olyan kádenciákat potyogtatott el, hogy a nemzetörök két oldalra dültek neveltükben. Hájek uram ilyenkor haragosan vonta össze seprű-szemöldökét, abban bizakodván, hogy szörnyű szemvillanására mindenkibe belefagy a nevetetnék. Mivel pedig mégis volt egy kis respektusa, hát az egyik a dolmánya ujjába vihogott, a másik a kucsmájába trüsszögött s a nagy komolyságból nem volt aznapra semmi. Ilyenkor következtek a sztratégiai magyarázatok s Hájek nemzetes uram visszamenőleg járkált a történelem mezején oktató példaként. Leginkább Zrinyit emlegette és Szigetvárt. Fellelkesült ilyenkor, a szeme villogott s úgy beszélt a kirohanásról, mintha ő sütötte volna el azt a bizonyos nagy ágyut. Egyszer aztán a Zrinyiről szóló példázatnak is vége lett. A varga-poéta egyik nap csak hallgatta, hallgatta, mit és hogy csinálta a híres törökverő, aztán meg-

rángatta a bajsát, egyet toppantott s kivágta a szigeti hősről is a kádenciát:

»Láttam a nagy, hős szigetvári Zrinyit,
 Mozgatni inyit;
 Ugy vágta a török-kozákokot,
 Mint a mákot...«

De már erre a csufolkodásra felszisszent Hájek uram, azután pulykavörös lett a haragtól s ha a verselő varga megáll előtte, biz'isten megszabdálja a fringiával. De az elinált s akkor délután a keritéstől tulnan nézte nagy bonhomiával, hogy mit is csinálnak ők, ha majd eljönnek az oláhok?

Az bizony, az oláhok. Az „Avas“ alján mozogni kezdtek a mőczok. Kaszát fentek, baltát élesítettek s azzal fenyegetőztek, hogy kiforgatják sarkából a világot. Ezt ugyan nem hitte el senki, de a rablást, gyujtogatást, védtelen asszonyok lemészárlását, gyermekek ki-szegezését mindenki feltételezte róluk. Mikor aztán Szatmármegyébe is eljutott a zalatnai rémnapiok hire, mint egy farkascorda, úgy jöttek le a hegyekről. Felperzselték Somkutot, lerombolták Domahidát és Csen-gert. Rendes katonaság nem volt sehol s ami volt: Erdélyben próbálta megszokni az ágyudörgést. Szabad volt az ut számukra. Nagykaroly felé s ha egyszer betörnek: aligha ez nem lesz a legvéresebb lap a város történetében.

No, nemzetörök, városvédők, most lássuk, mire vagytok képesek! Hogy fungál a muskéta, éles-e a fringia?

Ami igaz: igaz; egy kicsit elkámpicsorodtak a riasztó hírekre. Sőt Hájek uram, a parancsnok rájött, hogy az ő lába tulajdonképpen köszvényes, tüdeje, melle asztmás. Annak okáért sietett lefeküdni, bábát, kirurgust hivatni, magát kenegettetni, buzgón jajgatni, a dunyha alól ki nem bujni s ha igaz jó embere eljött hozzá sajnálkozni: alattomban kérdezgetni, hogy jár-e pontosan a delizsánsz Szabolcs felé?

A nyáj pásztor nélkül, a test fej nélkül maradt ilyenformán s az elárvult nemzetörök busan dévankoztak a városháza udvarára: ki lesz most már a mi böles vezérünk?

Vadai, az árvagyám, okosabbnak tartotta magát a többinél, azt tanácsolta hát, hogy hívják össze a városháza elé a helység kicsinyét, nagyját s népszavazat döntsön arról, mit legyenek teendők a fenyegető vesze-delem ellen?

Ragyás Kiss Ferenc, a város dobosa egy félnap alatt összeverbuválta a gyűlést. Ott volt mindenki s maga Tartacower sem hiányzott.

Szép dolog az nagyon, mikor a nép gyűlésezik, csak az a kár, hogy a gondoskodó elme nem tud belőle kiokosodni. Egyszerre huszan beszélnek, ki vékonyan visit, ki vastagan bömböl s meg van mindenik győződve szörnyen, hogy a másik mondott bolondot. A többiek aztán, akik a szónokok közé szorultak, nem győznek halljukozni, vivátozni, úgyvanozni, a cserepes tenyereket összeaverni, hörögve kiabálni, metsző-élesen fütyölni s oszlás után egymást lökni, taszigálni s feltartatni avval a nem kicsinylendő kérdéssel, hogy hát mit is határoztunk tulajdonképpen, kérem alásan?

Tartacower egy felfordított hordó mellett szorongott s azon a hordón éppen az árvagyám harsogott a körülállók fülébe. Tüzelt rettenetesen s határozatképpen azt kérte kimondani, hogy ne várják meg, míg az oláhok beköszöntenek, hanem menjünk mi ellenük.

Tartacower, aki jól ismerte már a nemzetes urat, egy kissé hangosabban mondta ki a goromba szentenciát:

— No, ez is inkább öt litert ivott délben, mint hármát.

Tyüh, kutya-kutyánszki, hogy megtorpant Vadai uram azon a hordón!

— Mit mondott? — hajolt le Tartacowerhez szikrázó szemekkel.

— Az igazságot — harsogott vissza Tartacower. Bor beszél az urból, mikor ilyen bolondságra ösztönöz. Ugyan ki menjen az oláh ellen? Tán maga, meg én? Maga a szélütött oldalával, én a rogyós inammal? Hát lehetünk mi Leonidászok, ha nem Termopilében várjuk be a vad csordát? Itt, a falaink közt lehet szó ellenállásról, a nyílt mezőn elsöpör bennünket az oláh.

Az árvagyám elkezdett gurgurizálni, vörös orrához kapkodni, aztán leköpött Tartacowerre.

— Ennyit ér a te szavad ni, zsidó. Lám, hogy kinyílt a csipája. Szabadság, egyenlőség, testvériség!... Hohó, hátrább csak az agarakkal, azt mondom! Zsidó vagy, nincs semmibe beleszólásod. A te neved kuss! Meg aztán itt nem lehet ötven percentre kiegyezkedni. Ne félj, majd megvédünk mi, keresztények. Még csak egy hajad szálának sem esik görbülése. Hanem azért azt mondom ám: huncut az ur, hogy az ördög bujjék a bekecsébe!

— Kicsoda a huncut? morgott Tartacower a hordó felé ágaskodva.

— Te, te... te... zsidó!

A következő pillanatban a rogyós inu emberkerülő úgy vágott ökölrel arcába az árvagyámnak, hogy az, amilyen nagy volt, úgy gurult le a hordóról, a földet végigturta az orrával s mire felállt valahogyan, a porból is beszípakolt egy kalapra valót.

Rettenetes tumultus támadt egyszerre. Egy zsidó, egy sehonnai megütött egy nemes embert, egy nemzeti urat! Száz meg száz kar emelkedett Tartacower felé s bizony rosszul jár, ha a városi hajduk meg nem ragadják s be nem viszik a városházára.

Az árvagyám véres orral, sáros pozával rohant utána.

— Megütött, meggyalázott! Engem, nemes embert! Engemet, nehmes, nehemzetes Vadhai Menyust!... Fejét kell venni, meg kell seprűzni s úgy börtönbe dugni a gyalázatost!... Jó. Történjék megfordított sorrendben. Nem bánom. De aztán úgy legyen! Mert én apellálok. Apellálok a végletekig, egészen a királyig!

Oda ugyan jó helyre apellál.

Az akkori előjárók sem voltak alábbvalók a mai-nál. Tudták, mivel tartoznak egy hétszilvafás nemesnek. Mire a néptömeg úgy ahogy eloszlott, sedesre gyűltek s elítélték azon Tartacowert husz palcaütésre.

Az árvagyám meglegedésére elő is hozták azonnal a derest, ráhúzták Tartacowert s egy erős karu hajdu akkurátosan lemérte a büntetést. Az pedig nem jajgatott, nem rímázkodott, csak lecsukott szemhéja rebbent meg az ütéseknel. Mikor vége volt, igyekezett felállni, de csak visszaesett s ha valaki azután is törődik vele, bizony megszánja s leönti egy kanesó hideg vízzel.

Mikor aztán kiürült az udvar, a lézengő hajduk is bevonultak az őrszobába, öreg alkonyatkor néminemű ember sompolygott a dereshez, megtapogatta a rajtafekvőt s elkezdett haragosan dünnyögni:

— Ez mán mégis cudarság. Ne legyen Csökör Zsigmond a nevem, ha nem gyalázatosság! Így pocsékra verni, így meggyalázni egy tisztas öreg férfit. Csak legalább magához térne!

— Víz, víz!... mormogott Tartacower.

— Olyan gazdag, hogy bort is kérhetne, — tűnődött a varga. — Furcsa gusztus. Hanem azért hát hozok neki.

Elindult az őrszobába s miután a jelzett célra nem kapott edényt, hozott a kalapjában. Tartacowernek isteni nedű volt így is. Boldogan szüresült belőle, akár a sivatag közepén az elikkadt vándor. Mikor aztán meglegezte Csökör, az az arcába öntötte a többit.

— Ez egy kicsit magához téríti — szólott. Nem tudna a karomra támaszkodni? Ha kell, hát haza-vezetem.

Tartacower felült a lócán s maga elé meredt.

— Hát a zsidók közül nem érdeklődött irántam senki?

A varga legyintett a kezével.

— Igen is, nem is. A rabbit itt láttam állani a kapu előtt, de az őrtálló hajdu avval noszogatta haza, hogy jó uram nincs itt már. Jött még el más is a hír hallatára, de Isten nevében haza mentek, mikor megtudták, hogy tud járni a lábán.

— No, nagyot véhettem a szent haza ellen, — sopánkodott Tartacower —, hogy ők is csak ilyen immel-ámmal gondolnak reám. Micsoda szégyen, micsoda gyalázat! Csak legalább senki se látta, mikor tört tagjaimmal vánszorgok.

— Még a házőrző kutyák is alszanak, Tartacower uram, — bátorította a varga — bizony senkinek sem fog a szeme fennakadni rajta.

— Ugy jó. Hát gyerünk.

Egymás karjába kapaszkodva tántorogtak ki az utcára. Az egyiket elbódította a verés, a másikat egy kis itóka. Tartacower meg is jegyezte:

— Csak azt szeretném tudni, felebarátom, hogy kettőnk közül ki van tulajdonképpen becsipve?

Bizonyos, hogy erre a megjegyzésre Csökör uram kádenciával felel, ha nem kél az utcán egyszerre nagy sürgés-forgás, szaladgálás. Elfojtott suttozás, azután kiabálás.

De hát mi történik itt?

Távol, Majtény felé, felesapó lángok festették biborszínre az eget. Nem lehetett kétség felőle, az oláhok felgyújtották Domahidát s éjszakára Károly ellen készülődnek. Kardesőrtető hajduk jártak ordítva össze-vissza, talpra serkentvén a szendergő polgárokat. A nemzetőrök három helyen is gyülekeztek: a mesteremberek, akik jó részt kalvinisták voltak, a református cinteremben, a katolikusok, svábok a nagy templom előtt s a zsidó nemzetőrök egyik része ide, a másik része oda verődött.

A két dülöngélő ember feltűnés nélkül ért haza s otthon Tartacower alig tudott lelket verni vén, süket asszonyeseléjébe. Az már lefeküdt volt a tyukokkal s a gazdáját ért gyalázatból nem tudott semmit.

Tartacower bement a belső szobájába s maga után intette a vargát.

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése október 15-ikén lejárt, szintugy azokat, akiknek előfizetése már előbb járt le, tisztelettel felkérjük, méltóztatásuk előfizetésüket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

A jelen szám tartalma:

A bujdosók temetése. — Fortissimo. Irta: *Komáromi Sándor*. — Glosszák a hétről. Irta: □. — Egy kis összehasonlítás. Irta: *Dr. E. B.* — Izrael visszajött. (Mese.) Irta: *Frey Imre*. — Tecát meleg vidékre viszik. Irta: *Gábor Károly*. — Tartacower. Irta: *Sárándy István*. — A pesti hitközség előjárósága. — Hirek. — Pályázat. — Hirdetések.

A mellékleten: Német zsidók. (Worms.) Irja: *Szabolcsi Miksa*. — Megjegyzések. Irta: *Palágyi Lajos*. — János korcsmába megy. (Tárca.) Irta: *Hazai Hugó*. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1906, október 21.) 5667. **Marchesvan** hó 2-ika. Hétfő 3-ika. Kedd 4-ike. Szerda 5-ike. Csütörtök 6-ika. Péntek 7-ike. Szombat 8-ika. Hetiszidra: **Lech-lecho** (Mózes 12. fejezete kezdetétől a 17. fejezet végéig) Haftóra: Lomo szómár Jáákov... (Jezsájás 40. fejezete 27-ik versétől a 41. fejezet 17-ik verséig.)

H I R E K.

A pesti hitközség előjárósága

vasárnap tartja alakuló ülését. Ez alkalommal választják meg az alelnököt s megállapítják, ki melyik reszort élére álljon. Az elnök és két új előjáró megválasztása óta ez lesz az első előjárói ülés, melyen természetesen az új elnök, *Weinmann Fülöp* dr. udv. tan. fog elnökölni. Az alelnöki tisztséget, mint már elébb is volt módunk jelezni, *Kornfeld Zsigmond*nak, főrendi tagnak fogják följárni, aki azt, értesülésünk szerint, el is fogja fogadni. A régi előjárók: nevezetesen *Kornfeld Zsigmond*, *Breitner Zsigmond* L., *Adler Lajos* és *Grünbaum Miksa* megtartják eddigi reszortjaikat, vagyis *Kornfeld Zsigmond* marad az alapítványi, *Breitner* a jótékonyági ügyosztály előjárója, *Adler Lajos* a szertartási ügyosztályé és *Grünbaum Miksa* a gazdasági ügyosztályé. A két új előjáró közül, mint szintén volt már alkalmunk jelezni, hatvani *Hatvany-Deutsch József* a pénzügyi szakosztályt, *Grauer Vilmos* dr. az iskolaügyi osztályt veszi át.

Az előjárósági ülésnek ezenkívül még két fontos tárgya lesz. Az első a rabbikar pragmatikája, amely megállapítja a rabbínatus tagjainak hatáskörét, s módot nyújt arra, hogy a rabbínatus az előjárósági és választmányi üléseken képviseltethesse magát. Ez a szabályzat kétségkívül nagy hiányt van hivatva pótolni, amellet pedig arról is nevezetes, hogy a hitközségi igazgatásban megillető helyéhez juttatja a rabbínatust annyiban, amennyiben a hitélet fejét és vezetőjét szorosabb kontaktusba hozza a tulajdonképpeni hitközségi igazgatással s így annak közvetlenebb befolyását, szaktudásának az egész vonalon való érvényesítését lehetővé teszi.

Az előjárósági ülés másik fontos tárgya, mint halljuk, a zsidó középiskola kérdésével fog foglalkozni. *Weinmann Fülöp* dr. elnök tesz ebben az ügyben előterjesztést, illetőleg számol be időközben tett eljárásai eredményeiről és a közoktatásügyi kormánytól szerzett impresszióiról. Nagyon érdekes expedienssel fog előállni,

mely a helyzet kényszeréből folyik, de a régóta vajdó kérdés megoldására mégis alkalmasnak látszik. A fölfogás t. i. az, hogy egymagában sem a Freystädtlerféle alapítvány, sem a hitközség kezelésében levő középiskolai alapítványok nem elegendők a zsidó gimnázium fölépítésére és fentartása költségeinek fedezésére. Egyesíteni a kétféle rendeltetésű alapítványt nem lehet és nem is látszanék célszerűnek, mert a Freystädtler alapítvány magán-alapítvány s az ebből létesítendő középiskola más megítélés alá esnék az országos kormány előtt, mint egy oly felekezeti iskola, amelyet a pesti hitközség a saját alapítványaiból tartana fenn. A különféle jellegű zsidó középiskolai alapok egyesítése tehát nem fog megtörténni. Hogy a zsidó középiskola illetve gimnázium, melynek szükséges voltát immár minde n erre hivatott tényező elismeri, mégis mielőbb megkezdhesse működését, *Weinmann* elnök propositiója az, hogy a Freystädtler alaphoz építsék és szereljék föl a gimnáziumot, s az ezután még megmaradó alapítványi tőkét adják át a pesti hitközségnek oly kikötéssel, hogy az iskolát az ő rendelkezésére álló és a Freystädtler alaphoz még fennmaradt összegekből örök időig tartsa fenn, de a Freystädtler alapítvány kuratoriumának adjon megfelelő ingerenciát.

Ez az expediens lehetővé tenné azt, hogy a pesti hitközség, tehát a felekezet tekintetnek a középiskola fenn tartójának és vezethetné azt abban a szellemben, mely azok előtt a férfiak előtt lebegett, kik a középiskolai alapítványokat a hitközség kezére bízta. Ez a megoldás azért tetszik célszerűnek, mert így hamar megvolna a zsidó középiskola megfelelő épülete és az iskola fönntartására szükséges mintegy évi 64.000 kor. fedezete. Ez pedig azért volna meg, mert az épület és berendezése bőven számítva egy millió koronánál többre alig rug, úgy hogy a Freystädtler-alaphoz maradna mintegy 300.000 korona kamatozó tőkének, ami a hitközség kezelésében levő két középiskolai alapítványnak mintegy 1,050.000 korona értékű tőkéjével együtt a fönntartásra szükséges költséget kamat formájába meghozná.

Látnivaló, hogy a terv okos s a tényleges helyzettel mindenben számotvető. Ha az előjáróság is elfogadja, amihez kétség alig férhet, egy régóta függő kérdés jut közelebb a megnyugtató megoldáshoz. A pesti hitközség előjáróságának első ülése tehát nem csak azért nagyjelentőségű, mert alelnököt választ és két új reszort-vezetőt jelöl ki, hanem még inkább azért, mert a föntebb jelzett két kérdésben lesz módja dönteni.

— Az országos izraelita tanítóképző intézet igazgató tanácsa. A vallás- és közoktatási miniszter a néh. Schweiger Márton halálával megüresedett igazgatótanácsai társelnöki állásra *Hatvany-Deutsch Józsefet*, a Wehrmann Sándor halála óta üres igazgatótanácsai tagsági helyre pedig *Mezey Ferencz* dr.-t nevezte ki. Az igazgatótanács egyik elnöki tisztét a székesfővárosi kir. tanfelügyelő viseli.

— **Félmillió jótékony célra.** *Schwarz* Lipót a zágrábi Grand-hotel tulajdonosa, volt sójővedéki bérlo, aki az Adriai tengeren a Fiume—Aneona—velencei hajójáratokat saját gőzöseivel rendszeresítette és vállalatát később az Ungaro-Croatanak adta át, Budapesten meghalt. Vállalkozó szellem, élénk gazdasági erő s amellet arany sziv volt. Ennek nyomait végrendeletében is megtaláljuk. Zágrábi jótékony intézményekre és alapítványokra félmillió koronát meghaladó összeget hagyományozott. Egyik végintézkedése aggokházát emeltet Zágrábban, melyben felekezetre való tekintet nélkül helyezhetők el az állandó betegek. Ennek alapítókéje 400 000 K. Létesített négy ösztöndíjat. Kettőt zsidóhitű, kettőt máshitű növendékek számára. Szegénygyermeknek javára 40.000 koronát rendelt, szegény alapítványul 10.000k.-t hagyott. A zágrábi és pesti chevra kadisa 12.000—12.000 k.-t, a talmud tóra iskola 12.000 k.-t kap. A siketnéma intézet és a sliemei gümökor-szanatórium egyenként 25.000 k.-nyi alapítványhoz jutnak.

— **25 milliós hagyomány.** *Hill* Lewis bankár özvegye, aki a héten hunyt el Londonban, vagyonának negyedrészt, 25 millió koronát rendelte jótékony célokra. 10 millió koronából munkáslakásokat kell építeni, 6 millió koronából kórházakat. Szegény zsidók segélyezésére 2½ millió koronás alapítványt tett. Ime, a zsidó nagytőke, a mozgó tőke, amely ellen a földbirtok urai bujtogatni meg nem szűnnek — így teljesíti szociális föladatait.

— **Névmagyarosítás.** A folyó év első felében történt névmagyarosításokról szóló jelentést most tették közzé. Vallás dolgában, mint rendszerint, megint a zsidóhitűek vezetnek, akik közül többen váltottak magyar nevet, mint a többi máshitűek együttvéve. A magyarságba való beolvadás őszinte szándékának beszédesebb tanujele alig képzelhető, mert hiszen görög-katholikus és görög-keleti, örmény-katholikus, sőt evangélikus és egyik-másik itt érintett felekezetbeli külön-külön is több idegen nevű van az országban, mint zsidó. Mégis zsidó vallású 914, míg örmény katolikus 1 (egy), görög-katholikus 18, görög-keleti 14 és az ág. evangélikus 49 akadt, aki idegen nevét magyarral cserélte föl. A róm. kath. névmagyarosítók száma 397, a reformátusoké 31, a baptistáké 2 volt. Olyan névmagyarosító, akinek vallása nincs kimutatva, hét akadt, valószínűleg szintén — még zsidó. 512 más vallású névmagyarosítóval szemben 1906. év első felében zsidóhitű — a vallás szerint ki nem mutatott a névmagyarosítót egyik csoporthoz sem számítva — 914 akadt.

— **Az országos magyar izraelita közalap utazási ösztöndíjai.** A közalap tisztikara e napokban hatvani-Hatvany-Deutsch Sándor főrendiházi tag elnöklése alatt tartott ülésében a zsidó tudományok művelői részére kiírt kétezzer korona utazási ösztöndíjat *Drechsler* Miksa dr. rabbi-jelöltnek, a festőművészek számára kiírt ugyan csak kétezzer koronás utazási ösztöndíjat *Pór* Bertalan kiváló tehetségű fiatal művésznek ítélte oda. Előbbi Londonban, utóbbi pedig Párisban fogja tanulmányait folytatni.

— **Kórház mint adomány.** *Freund* József óbecsei nagybirtokos, az ismert bácskai filantropus, ki több alapítvánnyal örököltette már meg a nevét, a napokban ismét nem mindennapi módon adózott a humanizmus oltárá. A községi képviselőtestületi ülésen ugyanis bejelentette, hogy 25 beteget befogadó kórházat épített

a község számára. A lakosság körében nagy örömet kelt ez az újabb jótékony cselekedete.

— **Mandl Mór halála,** mely hirtelen állott be, a hozzá közelálló köröket valósággal megrendítette. Pedig sokan állottak hozzá közel, kik ösmerték működését, tapasztalták önzetlen fáradozásait és élvezték ennek gyümölcseit. Mint előző számunkban is jeleztük, *Mandl* Mór külön speciese volt a jótévésnek. Testületek, intézetek, intézmények szívesen vonták a maguk köré és juttattak neki vezető tisztséget vagy vették igénybe erőteljes támogatását. A speciálitása az volt, hogy a szegények fölsegítésére, megingott existenciák megerősítésére, sőt új existenciák teremtésére is mindig meg tudta szerezni a mások pénzét, amely neki mindig rendelkezésre állott. Legmódosabb fővárosi hitfeleink, ha Mandlt valamely társával jönni látták, nem is kérdezték: kire, mire kell a segítség, csak azt, hogy: mennyi. Tudták, sokszorosan meggyőződtek felőle s vakon bíztak benne, hogy ha ő jön, csakis érdemes ember, vagy család bájáról lehet szó. A fölsegített emberek között nagy kontingenssel voltak képviselve a zsidó tudomány és irodalom művelői. Ezeket különösen kegyelte, mert ő maga is nem csak általános műveltséggel rendelkezett, hanem a héber irodalomban és különösen a történelmi ismeretekben nem mindennapi jártasságra tett szert. A tudást és a tudományt nem csak szóval, vagy szép szóval tisztelte és becsülte, de tetteivel is bizonyította vonzalmát. Kedden d. e. végbement temetésén szívéhez szóló tanuságot tettek erről. A kőbányai temető halottas-házába, ahonnan a kórházból odaszállított hült tetemeket örök nyugalomra készültek tenni, a theológusoknak és a zsidó tudományokkal foglalkozóknak, kik azt a tiszteletet, melyet a megboldogult irántuk táplált, legalább haló poraiban igyekeztek egyszerre kifejezésre juttatni, oly tömege jelent meg, hogy alig fértek el a tágas halottas házban. De nemesak ők voltak ott, hanem a gyász távollevő tanyáján a pesti hitközség összes előjárói, élükön az új elnökkel, továbbá a chevra kadisa vezetősége, amelynek a megboldogult hosszú időn át első előjárója volt, az izr. kézmű és földművelési egyesület, mely szintén meleg gondoskodásának tárgya volt, továbbá a Talmud Tóra egyesület és még sok más felekezeti intézményünk vezető emberei ott szorongtak ravatala körül. A koporsó elvitele előtt az imákat *Thats* Izrael, a rombach-utcai templom főkántora teljes karával szívéhez szólóan adta elő. Utána a pesti hitközség és chevra kadisa, nevében szintugy a magáéban, mert barátot veszített benne, *Kohn* Sám. dr. főrabbi ösmertette az elköltözött nemes vonásait. A második szónok, akit az elköltözött szintén nagyon szeretett *Belldmann* Mózes, a rombach-utcai templom rabbija volt, aki Mandl Mórnak főntebb érintett tulajdonságait: a tudósok és a tudomány iránt tanusított kiváló jóakarátát, tiszteletét és ragaszkodását méltatta melegen. Erre gyászénekek következtek, melyeknek elhangzása után a sirhoz vitték a tetemet. Itt a talmudtóra egyesület rabbija, *Herskovits* Mihály, fuldokló hangon bucsuztatta. Majd a kézmű és földművelési egyesület egy növendéke mondott megható imát. De még ezzel sem merült ki a bucsuztatók sora. Miután a sirba eresztették, a pesti hitközség jótékonyági osztályának tagja, *Bergl* Adolf, aki a szegények gyámolítására hosszú évek során át buzgó munkatársa volt Mandlnak, méltatta tevékenységét s legszebb dicséretként azt mondotta felőle hogy: „arra tanítottál bennünket, miként kell a szegényt segélyezni anélkül, hogy megszégyenítlenők”. Ennyi bucsuztató s oly nagy gyászoló közönség, minő ez alkalommal együtt volt, ritkaság zsidó teme-

tésen; de ez is csak annak a bizonyosága, hogy oly ember hunyta le örökre a szemét, akit nem egy könnyű lesz pótolni. A végtisztességnak ez a formája pedig annál megtisztelőbb s annál szebb fényt vet résztvevőire és tárgyára, mert akit örök nyugalomra tettek, anyagi javakban szegény volt.

— **Árvaház orosz árváknak.** A cionista szervezet mozgalomvezető-bizottsága elhatározta, hogy Palesztinában nagy árvaházat létesít, amelyben az utóbbi orosz pogromok folytán elárvult orosz gyermekeket helyezné el és neveltetné. A határozatról kiadott tudósítás azt mondja, hogy a puhatolózások kiderítették, miképpen Oroszországban még sok oly zsidó árva van, kiket rokonaik eltartani nem tudnak. A terv megvalósításához már hozzáfogtak s a munkában való részvételre a többi nagyobb zsidó testületet is föl hívják. A cionisták palesztinai árvaháza nyilván cionista nevelést fog adni s a zsidó nemzeti eszme számára igyekszik majd pionierokat nevelni. Ennek a törekvésnek eredményeitől azonban nincs mit tartani. Személyes tapasztalataink vannak arról, hogy a palesztinai zsidók a legkevésbé cionisták s legkevésbé használhatók föl a zsidó politikai akció szolgálatára. Ez okból szívesen látjuk az orosz árvák számára emelendő palesztinai zsidó árvaházat. Tisztán zsidó emberbaráti alkotásnak tartjuk s mint ilyennek van is hivatása és eredményei is lesznek.

— **Az orosz zsidók javára.** A nagybecskereki és dunapataji izr. hitközségek beküldték e héten lapunk szerkesztőségébe az elmúlt nagy ünnepi istentiszteleteik alkalmából az orosz zsidók javára felajánlott adományokat. A dunapataji hívek 36 koronát adakoztak. Nagybecskerekről 70 koronát juttattak a nemes célra. Az orosz zsidók javára tehát összesen 106 korona folyt be e héten szerkesztőségünkél, mely összeget eljuttatjuk rendeltetési helyére.

Nagybecskereken az orosz zsidók javára adakoztak: Winter I. 20 kor., Havas és Julius Lipót 20 kor., Klein Gyula 10 kor., Kassovitz Salamon 5 kor., Reisz Sándor 5 kor., Heller Janka 4 kor., Steiner Áron (Főrák) 3 kor., Bergenthal Albert 2 kor., Braun Benjámin 1 kor. Összesen 70 korona.

— **A Pesti Izr. Nőegylet** leányárvaházának, illetve árvamenhelyének elhunyt alapítói és alapítványozói emlékére, akiknek száma oly nagy, hogy egy teljes nyomtatott ívet töltenek be a neveik, gyászünnepélyt rendez. Az ünnepséget a leányárvaház épületében (VIII., Jókai-ut 5. szám alatt) folyó évi október hó 22-én hétfőn délután pontban 4 órakor tartják meg.

— **Jubiláló rabbi.** A turdossiniek tudós rabbija, *Salamon Mózes* négy évtizedje áll már mostani hitközsége lelki ügyeinek élén. A nevezetes évforduló alkalmából hálás hívei tisztelettudóan járultak érdemes papjuk elé, akit *Silbiger Mór* elnök köszöntött. Lelkes szavai után átnyújtották az ünnepeltnek a község értékes ajándékát. Ezt a község legidősebb tagjának *Neumann Ármin*nak beszéde követte, mire az agg rabbi, aki a talmudtudományok és a héber irodalom terén tekintély, megindultan mondott köszönetet. Végül az iskolába kísérték a jubilánst, ahol *Steinhardt Samu* dr. iskolaszéki elnök és *Klein Simon* igazgatótanító méltatja az iskola körül szerzett érdemeit.

— **Tb. megyei főügyész.** *Rónai János* dr. balázsfalvi ügyvédet Alsófehérmegye főispánja tb. főügyészszé nevezte ki. A hivatalos esküt a f. hó 15-iki közgyűlésen tette le. Erről a kinevezésről annál szívesebben adunk hírt, mert *Rónai János* dr., aki ügyészségi megbízott is, nagy felekezeti problémáink iránt mindig élénken érdeklődött, sőt a cionizmus dolgában vezérszerepet játszott. Az ő kezdetben való intranzigens álláspontja elvi harcra készítetett ugyan bennünket, de az ilyen érdemes ellenfél-

lel szemben, amikor módunk nyílik, készséggel hajtjuk meg lobogónkat.

— **Hitközségi elnök — városbíró.** Liptó-Rózsahegyről jelentik, hogy az ottani zsidó hitközség elnökét, *Klein Jakab*ot, egyhangulag a város bírájává választották meg.

— **Az ungvári kongr. hitközség** f. é. október 9 én tartotta a tagok élénk részvétele mellett tisztújító közgyűlését. Ez alkalommal megválasztották elnöknek *Ország Jakab* drt, titkárnak *Hámos Béla* drt, első gondnoknak *Klein Ignác*ot, második gondnoknak *Ligeti Manót*, pénztárosnak *Lusztig Ignác*ot és ellenőrnek *Weltmann József*et. A választmányba: *Goldenberg Vilmos*, *Fried Dávid*, *Hámos Aladár*, *Kohlmann Sándor*, *Róth Bernáth*, *Róth Sándor*, *Sajó Elek* dr. és *Weinberger Izrael* kerültek. A hitközség tagjai rabbi és hitshónok alkalmazása iránt mozgalmat indítottak.

— **A nagyidai izraelita hitközségi tisztikar** választása a héten történt. Hitközségi elnök *Frieder Dávid*, pénztáros *Rosenberg Noé*, ellenőr *Wolner Márk* lett.

— **Rákóczi-ünnep.** Miként a szegedi és más hitközségek, úgy a szombathelyi congr. izr. hitközség is kegyelettel rójja le a nagy szabadsághős és társai iránt a kegyelet adóját. Ünnepi istentiszteletet tart, melyre meghívja a hatóságokat és testületeket. Az ünnepi beszédet *Bernstein Béla* dr. főrabbi fogja tartani.

— **Uj iskola Balassa-Gyarmaton.** A balassa-gyarmati hitközség a folyó tanévtől kezdve a város közbenjárásával 5 százalékos iskolai pótdót szedhet be. Ez okból elhatározta, hogy több mint félszázad óta fennálló elemi iskolája részére a régi rozoga épület helyébe új iskolaépületet emel, mely minden tekintetben megfeleljen a kor legmagasabb igényeinek. E célra örök áron megvette az iskola szomszédságában fekvő üres telket, hogy ezzel az iskolai épület területét megfelelően nagyobbíthassa. Az építési költségek 50,000 koronára vannak előirányozva, mely összeg megszerzése végett a hitközség a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz fordult, hogy azt az 5 százalékos iskolai pótdó lekötése mellett a vallásalapból kölcsönként a hitközség rendelkezésére bocsássa. A hitközségi iskolaszék ezen kölcsön elnyerésének támogatása végett f. hó 8-án küldöttségileg járt *Prónay Mihálynál*, a vármegye főispánjánál. A főispán megígérte, hogy szíves örömmel támogatja a hitközség kívánságát, sőt a miniszternél személyesen is el fog járni.

— **Ováció.** A rombach-utcai templom főkantortát pénteken d. u. ünnepelték a templom rendes látogatói, akik értékes ajándékokkal juttatták kifejezésre tiszteletüket és hálájukat azért a műelvezetért, melyet *Tkats* Izraelnek művészete nyújt nekik. Egy pár pompás ezüst girandolet és egy héber versesfőliratu ezüst kelyhet küldöttség vitt el neki, amelynek nevében *Herzl Miksa* szólott az ünnepelthez. Végül *Kohn Arnold* kurátor rengeteg sok aláírással ellátott üdvözlőiratot nyújtott át.

— **Mozgalom Munkácson.** A modernebb gondolkodású és felfogású zsidóság Munkácson már évek óta foglalkozik avval a tervvel, hogy az ő világnézetének és korszerűbb törekvésének nyoma legyen a hitközségi életben. A törekvés eddig eredményre nem vezetett. Megvalósítása érdekében most újabb akció indult. A múlt pénteken a mozgalom vezetőjénél *Danenfeld József* drnál népes értekezletet folytattak, amelyen abban állapodtak meg, hogy a hitközségi előjárásához számos aláírással ellátott memorandumot nyújtanak be, melyben a leghatározottabban követelik 1. hogy a nagy templomot a modern követelményeknek meg-

felelően alakítsa át és bővitse ki, 2. hogy orthodox magyar hitszónokot alkalmazzon és 3. hogy izr. jellegű, hazafias szellemben vezetett négy osztályú felekezeti elemi iskolát létesítsen. A memorandumban ki lesz fejtve, hogy e követelményeket semmiféle csürés-csavarással elütni nem lehet s a mennyiben a kedvező válasz mindhárom követelményre nézve november 15-ig meg nem adatnék, a mozgalmat a kezdeményezők szélesebb alapokra fektetik, és mindazokkal, kik hozzájuk csatlakoznak, a hitközségből kiválnak s külön *statusquo* hitközséggé szervezkednek. — Azt hisszük, a máramarosi, szefardok magyar papválasztása biztatta föl a munkácsi akció kezdeményezőit arra, hogy az ő hitközségüket ők is igyekezzenek a kor követelményeivel összhangba hozni. Fölteszszük, hogy a munkácsi hitközség mostani vezetőiben lesz annyi okosság, hogy inkább alkalmazkodnak, semhogy a hitközséget darabokra engedjék szaggatni.

— **Sirkőállítás.** *Eisenstädter* Juliának, a nagybecskereki nőegyesület érdemes elnökasszonyának sirjánál a héten adták át rendeltetésének a sirkövet. A kegyeletes aktus sok tisztelő jelenlétében folyt le. A pihenni tért elnökasszony életének nemes tartalmát *Klein* Mór dr. főrabbi hatásosan méltatta.

— **Kérelem és felhívás.** Nem sokára két éve, hogy az országos Rabbiképző-intézet könyvtárának tudós tisztviselője, *Gestetner* Adolf örökre lehunyta szemét. A kik a jó öreg urat közelebbről ismerték, bámulták sokoldalú tudását és kifogyhatatlan humorát és szellemes ötletei miatt is szerették. Füzetecskéje, melyben héber travestáit *Ivri leczáchék bonu* címen összegyűjtötte, nagy elterjedtségnek és népszerűségnek örvendett; de másik nem kevésbé érdemes munkája is, mely nélkülözhetetlen indexe *Zunz* nagy irodalom-történetének. Sirja mind a mai napig jelzetlen, hozzátartozói pedig oly szegények, hogy síremlékre nem telik. Nagy számu tisztelői a megboldogultnak bizonyára szívesen hozzájárulnak majd a sirkő költségeihez. A sirkő feliratát *Gestetner* még életében elkészítette. A megboldogult tudós síremlékének felállítását most néhány pesti jó emberevállalkozott. Ezek ez uton felkérlik mindazokat, kik e kegyeletes munkához hozzájárulni akarnának, hogy küldeményeiket *Weisz* Miksa dr. tanár címére (VI., Rózsa-utca 97a. I.) mihamarább eljuttatni sziveskedjenek.

— **A kolozsvári orth. hitközség** elemi iskolája támogatására segélyt kért a várostól. A kérelmet a város elvben nem utasította el ugyan, de a kérelem indokolására különféle adatokat kér be a hitközségtől.

— **Népkonyha-egyesület.** Az ungvári izr. népkonyhát a két odavaló izr. nőegyesület az egyesületek kebeléből kiküldött bizottság felügyelete mellett tartotta fenn. E bizottság folyó hó 7-én közgyűlést tartott, a melyen abban történt megállapodás, hogy ezután nem a két nőegyesület, hanem egy alakítandó új „Népkonyha-egyesület” gondoskodik a népkonyha fentartásáról. Az új egyesület közgyűlését minap tartotta a városháza nagytermében.

— **„Felekezeti tanügyi statisztika.”** Az orsz. izr. tanítóképző intézet két IV. éves növendéke: *Láng* Károly és *Schwarcz* Zoltán, meg akarják szerkeszteni Magyarország zsidó közoktatásügyének statisztikáját, a melynek tiszta jövedelme zsidó tanügyi intézményekre lesz szánva. E célból felhívást intéztek az összes hazai zsidó iskolákhoz, melyektől az iskolákra és tanulókra vonatkozó adatok beküldését kérik. — Tanítóolvasóink e felhívásnak valószínűleg szívesen és minél előbb eleget tesznek.

— **Házasság.** *Lőw* Antal dr., *Lőw* Tivadar dr.-nak. a budapesti ügyvédi kar népszerű és nagytekintélyű tagjának fia, a bécsi Seitenstaetten-utcai templomban október 28-án, örök hűséget esküszik *Fleischer* Róza kisasszonynak.

— **Halálozás.** *Fruchs* Adolf dr. budapesti tekintélyes ügyvédet szukósz ünnepén megrendítő csapás érte. Egyetlen fia, *Pali*, aki a Markó-utcai gymnasium IV.-ik osztályába járt, meghalt. Az iskolából hazajövet főfájásról panaszkodott két nappal később agyhártyagyulladásban kisenvedett. A mélyen sujtott család iránt érzett, általános részvét a hosanó rabbó napján lefolyt temetésen szívhez, szílóan nyilatkozott meg. A kis elköltözöttet, a család szemefényét, *Schweiger* Lázár dr. egri főrabbi, a gyászoló apa sógora, bucsuztatta hozzátartozóitól szívetépő beszéddel.

— **Házavatás.** *Stern* Mór köztisztviselőben álló lugosi hitfelünk f. hó 13-án szép ünnepély keretében avatta fel ujonnan épült házát. A felavatási szertartást *Lenke* Manó dr. lugosi főrabbi végezte *Bruder* József hitközségi főkantor segédlete mellett. A szertartás után lakoma volt, melyen *Marsovszky* Árpád polgármester és a család számos barátja vett részt.

— **A pancsovai izr. templom-dalegyesület** f. hó 11-én ünnepelte fennállásának 20 éves jubileumát. Este a dalegyesület *Blumenstock* Mihály elnök, *Haim*, *Goldgruber* Salamon és *Weil* Adolf dr. lakásánál szerezénádót adott. Ezután *Blumenstock* Mihály vendégszerető házába vonult, hol a dalosokat bőséges lakoma várta.

— **A trencsényi héber képző tanfolyamára** 45 tanuló iratkozott be, akik két csoportban tanulnak. Az intézmény választmánya a héten elhatározta, hogy az egyesület belép az I. M. I. T.-be s a télen gyakrabban tart fölolvásó-estéket.

* Egy jól felszerelt gyógyszer-tár a felső vidéken, 10–12 ezer korona évi forgalommal, izraelita gyógyszerészeknek nagyon alkalmas, olcsó, eladó. Tót vagy ruthén nyelv ismerete feltétlen szükséges. Czim a kiadóhivatalban. 38–42

* **Férjhez adnám** nagyon csinos és fess hugomat, kinek pazar kelengyén kívül 4000 korona készpénz hozománya van, intelligens izraelita kereskedő, avagy hivatalnokhoz. Hitközségi alkalmazottak előnyben részesülnek. Szíves leveleket „Jó sógor” jelige alatt e lap kiadóhivatala továbbít. Diszkreció becsület-szóval biztosítottatik. 41–44

* **Okl. tanítónőt** II. osztályú leányka mellé keres *Braun* Lajos, *Vilézi-pusztá*, Gyöngyösmellék.

* **Ha a boldogult rokon, v. szülő iránti kegyelete** azt sugalmazná önnek, hogy emlékét egy főállítandó sirkővel örökítse meg, úgy forduljon bizalommal *Lőwy* József sirkőárushoz Budapest, II. Fő-ut 88. A cég lelkiismerete és versenyképessége általánosan el van ismervé.

A soproni izr. hitközség iskolaszékétől.

Pályázat.

A soproni izr. hitközség népiskolájánál egy rendszeresített tanítói állásra ezennel pályázatot hirdetünk.

Ezen állásra csakis azok pályázhatnak, akik a magyar és német nyelvre képesítvők, nyilvános iskolában szerzett több évi gyakorlattal bírnak és a héberben

való alapos képzettségüket és kiváló készségüket igazolhatják.

Jelöltmánya: évi 1400 kor. törzsfizetés, 400 kor. lakb. és a törvényes 5-öd évi pótlékok. A megválasztott a helybeli középiskolák némelyikében nyújtandó hitoktatásáért körülbelül 400 koronányi külön díjazásban részesül.

Zeneileg képzetek, kik templomi énekkart be-tanítani és vezetni képesek, előnyben s külön díjazás-ban részesülnek.

Pályázók felhivatnak, hogy képesítésüket, korukat, családi állapotukat s eddigi működésüket feltüntető okmányaikkal felszerelt kérvényeiket legkésőbb f. évi november hó 15-ig Steiner Albert iskolaszéki elnökhöz beküldjék.

A megválasztott tartozik az iskolaszék felhívására állását 14 napon belül elfoglalni.

Sopron, 1906. október hó 16-án.

A soproni izr. hitközség iskolaszéke nevében:

Steiner Albert s. k.,
iskolaszéki elnök.

(42-43.)

Több 100 orvos

véleménye szerint legkitűnőbb szer

fog-, száj- és garat ápolásra

Dr. DEMBITZ ASEPOTOL szájviz-pasztillái
fogorvos és fogpora.

Aseptol szájvizpasztillák 1 dohoz 2 kor., fogpor 80 fillér.

Kaphatók gyógytárakban, drogueriákban és illatszertárakban.

Központi főraktár:

Dr. DEMBITZ fog- és szájápoló szerek laboratoriuma

Budapest, Kerepesi-ut 10.

Orvosi vélemények minden dobozhoz mellékelve.

כשר Kunerol-kokuszsirt כשר

szállít hiánytalan 5 kg. teljsúlyú díszes bádogszele-
cékben bérmentve bárhova K 6.40, helyben K 5.60

Neumann Márk kokuszsir-kereskedő

Budapest, VIII., József-körut 60.

5 forintért

szótküld utánvétellel egy maradék: 3 mtr. egy
férfi öltönyre finom fekete, sötétkék, szürke v.
barna posztót v. kamgarnt.

Orsz. Posztókv. Áruház, Budapest, Rottenbiller-u. 4/B.

I. emelet. Minták nem küldetnek.

HIRDETÉSEKET

jutányos áron elfogad

EGYENLŐSÉG

KIADÓHIVATALA.

"THE GRESHAM"

életbiztosító társaság LONDONBAN.

Alapított 1848-ban.

Magyarországi fiók: BUDAPEST

V., Ferenc József-tér 5-6. szám,
saját palotájában.

Vagyon (1904. december 31-én) 216,505.894.39 korona
Érvényben levő biztosításai tőke-

összeg)	650,000.000.—
Díjtartalék	213,612.256.51
Biztosított feleknek kifizetett	491,748.857.43
1904. évi díj (és kamat) bevét	32,391.311.51
A magyarországi üzlet magyar értékekben elhelyezett díj- tartaléka	25,132.222.10

A Magyarországi Igazgatótanács:

Gróf Andrássy Géza v. b. t. t. orsz. gyűl. képviselő, elnök.

Gróf Batthyány Tivadar orsz. gyűl. képviselő.

Gróf Benyovszky Sándor orsz. gyűl. képviselő.

Gróf Karátsonyi Jenő v. b. t. t. orsz. gyűl. képviselő.

Simon Jakab tőzsde tanácsos.

Igazgató helyettes:

Beckett A. Reginald.

Elegáns כשר vendéglő

a nyáron át kerthelyiség.

Ujjonnan berendezve. — Izléses jó ételek, kitűnő
italok. — Lakodalmak és ünnepélyek alkalmá-
val külön bejárati díszes szalon.

NEIGER J. BUDAPEST,
VI., Teréz-körut 4.

Első magyar

Viaszgyertya- és Viaszhuzal-gyár

Villanyerőre berendezett. Alapított 1835.

Fonott Havdolo 77777 mindenféle szín és nagy-
ságban. I-ső minőségű kilója 4 kor. 40 fillér,
II-od minőségű kilója 3 kor. 40 fillér.

A szentegyletek 777 részére kívánatra kül-
dök mintákat bér- és díjmentesen.

Megrendelések az előírt módon pontosan és
a legjutányosabb árban eszközöltetnek.

Színes 777-gyertyák minden szín és nagy-
ságban.

5 kilós szállítmányoknál csomagolásköltség
nélkül és bérmentve.

Fröhlich József

Nagyvárad.

A vonatok indulása Budapest k. p. udvarról.

Érvényes 1906. október hó 1-től.

Dél előtt					Délután				
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hová	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hová
28	6	20	sz. v.	(Nagy-Kanizsa, Triest	8	12	20	sz. v.	Szombathely, Wien
10	6	45	"	Wien, Graz, Sopron	610	12	20	"	(Arad, Tövis, (Püspökladány
906	7	00	gy. v.	Ujvidék, Zimony	310	12	35	"	Hatvan, Szerencs
302	7	10	"	Ruttka	320	1	30	"	Gödöllő
908	7	15	sz. v.	Belgrád, Brod (Gyulafehérvár, (Nagyszeben,	1304	1	50	gy. v.	(Fehring, Graz (Nagy-Kanizsa
604	7	25	gy. v.	(Kolozsvár, Tövis, (Máramaros-Sziget (Fehring, Graz	912	1	55	sz. v.	Szabadka, B. Brod
1302	7	35	"	(Triest (Kassa, Lemberg (Máramaros-Sziget	602	2	00	gy. v.	Arad, Bukarest
402	7	40	"	(Kassa, Lemberg (Máramaros-Sziget (Gödöllő	4	2	10	"	Wien, Páris,
318	7	45	sz. v.	(Zágráb, Fiume, To- rino, Róma, Pécs, (Vinkovce	404	2	15	"	Kassa, Lemberg
1002	8	00	gy. v.	Arad, Brassó	20	2	25	sz. v.	Bicske
606	8	00	sz. v.	Kassa, Csorba	312	2	25	"	Hatvan
1508	8	10	"	(Zágráb, Fiume (Pécs, Brod	504	2	35	gy. v.	(Kolozsvár, Tövis, (Szatmár-Németi
1006	8	15	"	(Munkács, Márama- ros-Sziget	510	2	40	sz. v.	Szolnok
408	8	35	"	Wien, Graz, Sopron Bicske	1902	3	00	gy. v.	(Pécs, Eszék, (B.-Brod
2	8	50	gy. v.	(Kolozsvár, Brassó (Máramaros-Sziget (Stanislaw	904	3	20	"	(Gyékényes (B.-Brod, Belgrad, (Konstantinápoly
24	8	55	sz. v.	Ruttka, Berlin	1022	3	25	v. v.	Paks
506	9	00	"	(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	304	3	30	gy. v.	Ruttka, Berlin
306	9	35	"	(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	16	4	30	sz. v.	Győr, Sz.-Fehérvár
944	11	15	tszsz.	(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	322	5	20	"	Gödöllő
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	308	5	35	"	Ruttka, Berlin
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	508	5	45	"	Kolozsvár, Brassó
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	314	6	25	"	Hatvan
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	914	6	25	"	Kis-Kőrös
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	1004	6	50	gy. v.	(Zágráb, Fiume, (Róma, Torino
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	1706	7	05	sz. v.	(Máramaros-Sziget, (Stanislaw
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	22	7	15	"	Bicske, Triest
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	324	8	15	"	Gödöllő
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	1510	8	45	"	Kassa, Csorba
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	502	9	15	gy. v.	(Kolozsvár (Bukarest, Stanislaw
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	1912	9	20	sz. v.	Pécs, Lrod
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	406	9	40	"	(Lemberg, Kassa, (Máramaros-Sziget
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	1306	9	40	"	(Fehring, Graz (Triest
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	608	10	10	"	Arad, Brassó
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	910	10	10	"	(Belgrád, Eszék (Bosna-Brod
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	12	10	30	"	Wien, Páris
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	1008	10	45	"	Zágráb, Fiume
				(Kiskőrös (Zágráb, Fiume, (Máramaros-Sziget	328	11	10	v. v.	Ruttka, Szerencs

¹ Bezárólag november 15-ig, azontul csak Brassótól közlekedik.

¹ Bezárólag november 15-ig, azontul csak Brassótól közlekedik.

A vonatok érkezése Budapest k. p. udvarra.

Érvényes 1906. október hó 1-től.

Dél előtt					Délután				
vonat- szám	óra	perc	vonat név	honnan	vonat- szám	óra	perc	vonat név	honnan
645	5	00	t. szsz.	(Mária-Radna, Arad Nagy-Vár, (Debrecen	319	12	10	sz. v.	Gödöllő
327	5	20	v. v.	Berlin, Ruttka (Stanislaw.	609	12	25	"	(Tövis, Arad, Püspökladány
1707	5	45	sz. v.	(Máramaros-Sziget, Belgrád.	301	12	40	gy. v.	Berlin, Ruttka (Wien, Sopron,
909	5	45	"	(Bosna-Brod Brassó, Arad	7	12	45	sz. v.	(Szombathely, Konstantinápoly
607	6	10	"	Bicske, Gyékényes	903	1	00	gy. v.	(Belgrád, Bosna-Brod
19	6	15	"	(Lemberg, Kassa (Máramaros-Sziget	601	1	10	"	Bukarest, Arad
405	6	35	"	Wien, Triest	1901	1	30	"	(Bosna-Brod, Eszék, Pécs,
11	6	40	"	Gödöllő	401	1	30	"	Gyékényes
317	7	10	"	Kiskőrös	1	1	45	"	Lemberg, Kassa
913	7	10	"	Brassó, Kolozsvár	503	1	50	"	London, Páris, Wien
507	7	20	"	Graz, Fehring	1301	2	10	"	(Tövis, Kolozsvár, Szatmár-Németi
1307	7	25	"	Hatvan	313	3	10	sz. v.	Graz, Fehring
309	7	35	"	(Paks, Brod, Eszék	321	5	40	"	Hatvan, Szerencs
1911	7	40	"	Bukarest, Brassó	15	6	35	"	Gödöllő
501	7	50	gy. v.	Fiume, Zágráb	505	6	40	"	Győr
1005	8	10	sz. v.	Csorba, Kassa	907	6	55	"	(Brassó, Kolozsvár, Stanislaw,
1509	8	15	"	Szolnok	305	7	00	"	(Máramaros-Sziget, Belgrád, Brod
500	8	30	"	Hatvan	805	7	20	sz. v.	(Berlin, Ruttka, Szerencs
311	8	45	"	(Torino, Róma, Fiume, Zágráb	3	7	10	gy. v.	Wien, Graz
1003	8	50	gy. v.	Győr	805	7	20	sz. v.	Brassó, Arad
13	9	10	sz. v.	(Székesfehérvár Berlin, Ruttka	1007	7	55	"	(Fiume, Zágráb, Brod, Pécs
307	9	45	"	Szabadka	407	8	10	"	(Munkács,
911	9	50	"	(Triest,	1507	8	50	"	(Máramaros-Sziget, Csorba, Kassa
27	10	15	"	(N.-Kanizsa	1001	9	05	gy. v.	(Torino, Róma, Fiume, Zágráb
									(Triest, Vinkovce, Pécs
					303	9	10	"	Berlin, Ruttka
					9	9	30	sz. v.	Wien, Graz, Triest
					603	9	35	gy. v.	(N.-Szeben, Kolozsvár,
					1303	9	50	"	(Máramaros-Sziget, Graz, Fehring,
					905	10	00	"	Triest
					403	10	10	"	Zimony, Ujvidek
					323	10	35	sz. v.	(Munkács, Kassa, (Máramaros-Sziget
									Gödöllő

Bezárolag november 15-ig, azontul csak Brassóig közlekedik.

¹ Bezárólag november 15-ig, azontul csak Brassóig közlekedik.

A vonatok indulása Budapest ny. p. udvarról.

Érvényes 1906. október hó 1-től.

vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hová	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hová
102	1	00	kel. oszt. expr. v.	(Wien, Páris, Ostende, London)	6704	12	05	sz. v.	Cegléd, Szolnok
146	5	45	sz. v.	Palota-Ujpest	156	12	15	"	Palota-Ujpest
122	6	00	"	Páskány-Nána	128	12	25	"	Nagy-Maros
150	6	15	"	Göd	4108	12	40	"	Dorog
712a	6	35	"	Szeged, Szolnok	158	1	10	"	Dunakeszi-Alag
6502	6	40	"	(Lajosmizse Kecskemét)	4114	2	05	"	Piliscsaba
4102	6	45	"	Esztergom	126	2	15	"	Páskány-Nána
148	6	55	"	Palota-Ujpest	160	2	20	"	Palota-Ujpest
1404	7	20	gy. v.	Zsolna, Berlin	704	2	25	gy. v.	Bukarest, Bázias
104	8	00	"	Wien	120	2	30	sz. v.	Ersekújvár
152	8	05	sz. v.	Dunakeszi-Alag	4104	2	40	"	Esztergom
712	8	30	"	(Temesvár, Karánse- bes, Bázias)	720	2	45	"	Cegléd
116	9	20	"	Wien, Berlin	6504	2	50	"	(Lajosmizse Kecskemét)
154	9	35	"	Palota-Ujpest	106	3	00	gy. v.	Wien, Páris
708	9	40	gy. v.	(Bukarest, Bázias)	162	4	15	sz. v.	Palota-Ujpest
6508	11	15	motv.	(Lajosmizse Kecskemét)	130	4	25	"	Nagy-Maros
156a	11	25	sz. v.	Palota-Ujpest	716	4	30	"	Szeged
					108	5	15	gy. v.	Wien
					164	6	10	sz. v.	Palota-Ujpest
					124	6	20	"	Páskány-Nána
					722	6	35	"	Cegléd
					4106	6	40	"	Esztergom
					6506	6	45	motv.	Lajosmizse
					1406	6	55	gy. v.	(Zsolna, Berlin Pozsony)
					710	7	00	sz. v.	Bukarest, Bázias
					166	7	15	"	Palota-Ujpest
					132	7	50	"	Vác
					168	8	30	"	Palota-Ujpest
					118	10	00	"	Wien, Páris
					706	10	10	gy. v.	(Szeged, Bázias, Bukarest)
					1408	10	30	sz. v.	Zsolna, Berlin
					714	10	35	"	Kis-Kún-Félegyháza
					902	11	20	keleti expr. v.	(Belgrád, Konstantinápoly)
					702	11	30	kel. oszt. expr. v.	(Bukarest, Konstantinápoly)

¹ Vasár- és ünnepnapokon bezárólag november 18-ig közlekedik.² November 1-től bezárólag március 31-ig Dunakeszi-Alagig is közlekedik.³ Csak október és április hónapokban közlekedik.⁴ Minden kedden, csütörtökön és vasárnapon közlekedik.⁵ Minden szerdán és szombaton közlekedik.

A vonatok érkezése Budapest ny. p. udvarra.

Érvényes 1906. október hó 1-től.

vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan
701	12	50	kel. oszt. exp. v.	(Konstantinápoly Bukarest)	155a	12	05	sz. v.	Palota-Ujpest
143	5	35	sz. v.	Dunakeszi-Alag	155	12	55	"	Palota-Ujpest
721	5	45	"	Cegléd	703	1	15	gy. v.	Bukarest, Bázias
6505	6	00	motv.	Lajosmizse	133	1	20	sz. v.	Vác, Nagy-Maros
6701	6	15	gy. v.	Szolnok, Cegléd	103	1	40	gy. v.	Páris, Wien
145	6	25	"	Palota-Ujpest	157	2	10	sz. v.	Dunakeszi-Alag
1407	6	55	"	Berlin, Zsolna	159	3	05	"	Palota-Ujpest
217	7	05	tszsz.	Páskány-Nána	6507	3	15	motv.	(Kecskemét Lajosmizse)
709	7	15	sz. v.	(Bukarest Bázias)	127	3	55	sz. v.	Nagy-Maros
4107	7	25	"	Dorog	6703	4	15	"	Szolnok, Cegléd
147	7	35	"	Palota-Ujpest	4108	4	30	"	Esztergom
117	7	45	"	Páris, Wien	161	5	40	"	Palota-Ujpest
6501	7	50	"	(Kecskemét, Lajosmizse)	115	5	55	"	Wien, Berlin
149	8	00	"	Göd	707	6	30	gy. v.	Bukarest, Bázias
131	8	10	"	Páskány-Nána	163	6	50	sz. v.	Palota-Ujpest
713	8	25	"	(Kis-Kún Félegyháza)	105	7	00	gy. v.	Wien
4101	8	35	"	Esztergom	711	7	10	sz. v.	Temesvár, Bázias
151	9	10	"	Dunakeszi-Alag	4109	8	10	"	Piliscsaba
1403	9	25	gy. v.	(Berlin, Zsolna, Pozsony)	165	8	20	"	Palota-Ujpest
153	10	20	sz. v.	Palota-Ujpest	126	8	45	"	Páskány-Nána
119	10	50	"	Ersekújvár	107	9	05	gy. v.	Wien
715	10	55	"	Szeged	4105	9	15	sz. v.	Esztergom
					1405	9	45	gy. v.	Berlin, Zsolna
					6503	9	50	sz. v.	(Kecskemét Lajosmizse)
					167	10	15	"	Palota-Ujpest
					723	10	40	"	Szeged
					124	10	45	"	Vác
					921	10	55	keleti expr. v.	(Konstantinápoly Belgrád)
					101	11	00	kel. oszt. expr. v.	(London, Ostende Páris, Wien)

¹ Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.² Vasár- és ünnepnapokon bezárólag november 18-ig közlekedik.³ November 1-től bezárólag március 31-ig Dunakeszi-Alagról is közlekedik.⁴

HÖLGYEK FIGYELMÉBE!

Alkalmi vétel

Gyapju szövetek 120 cm. széles 45 krtól feljebb
Mosó kelmék 22 „ „

Szőnyeg, függöny és vászonneműek gyári áron kaphatók

ROSENBERG és QUITT nagy áruházában

Budapest, Király-utca 32. sz. a.

Alapítva 1895.

Telefon 528.

A ZOLTÁN-féle

Csukamájolaj

Iz és szagnélküli s tápereje igen nagy.

Az orvosi körök egyhangú véleménye szerint e készítmény a legkiválóbb.

Uvegje 2 kor. a gyógyszertárakban.

Készítője:

ZOLTÁN BÉLA gyógyszerész
BUDAPEST, V., Szabadság-tér.

A főváros legelőkelőbb, új modern berendezésű

☞ vendéglője

Teréz-körut 20. sz. a. létezik.

A legizlésebb ételek, hamisítatlan finom italok, pontos kiszolgálás és kiváló tisztaság által remélem vendégeim megelégedését kivívni.

Lakodalmak és ünnepi ebédek megrendelését elvállalom jutányos árak mellett.

Tisztelettel

FISCHER ZSIGMOND

Teréz-körut 20. sz.

AZ „ANKER”

élet- és járadék-biztosító-társaság.

Magyarországi vezérképviselőség:

BUDAPEST, VI. KER., DEÁK-TÉR 6. SZÁM

(Anker-udvar), a társaság saját házában.

(Alapított 1858.)

Összes vagyon 145 millió korona

Biztosítási állomány 511 „ „

Eddigi kifizetések összege 242 „ „

A nyereményrészesüléssel biztosítottak 1902-ben a vegyes és haláleseti biztosításoknál A osztalékterv szerint, az évi biztosítási díj 25%-át kapták készpénzben kifizetve.

A vegyes és takarékpénztári biztosításoknál B osztalékterv szerint (évenként emelkedő osztalék) az összes — az egész biztosítási tartamon keresztül befizetett díjak 3%-a, illetőleg az évi díjnak

3 év	4 év	5 év	6 év	7 év	8 év után
9%	12%	15%	18%	21%	24%

fizetett ki készpénzben.

Előnyös kiházasítási és vegyes biztosítások.

Olcso díjak!! — Kedvező feltételek!!

A képzelhető legnagyobb biztonság!

Prospektussal és fölvilágosítással szolgál a fenti magyarországi vezérképviselőség, valamint a társaság ügynökei.

Pollatschek Ede gőzerőre berendezett

☞ szalámi- és füstölthúsgyára

Budapest, VI., Holló-utca 1. sz.

Telefon 97-84.

Ajánlja elsőrendű husgyártmányait pástétom és egyéb különlegességekben.

Versenyképes árak! Kiváló minőség! Pontos kiszolgálás!

Detail osztály.

Alapított 1878.

IDEÁLISAN

szép és jutányos áru

ANGOL SZÖVETEK

férfi- és női ruháknak

GRÜN ÉS TÁRSA

posztókereskedésében

Andrássy-út 23. szám

(a magy. kir. Operával szemben).

Alapított 1878.

Detail osztály.

Reggelizés előtt egy fél pohár

Schmidthauer-féle radio-aktív

Igmándi

keserűviz az elrontott gyomrot 2-3 óra alatt teljesen rendbe hozza.

Használatát valódi áldás gyomorbetegségeknek és székszorulásban szenvedőknek.

Kapható mindenütt kis és nagy üvegben.

Bróssa Ottó könyvnyomdája, Budapest, VI., Váci-körut 17. sz.

Német zsidók.

— Irja: Szabolcsi Miksa. —

I.

W o r m s.

(4)

Sirkövek.

Sirba süllyedve, vagy valamely falba beleépítve, bizonyára vannak régibb héber föliratos sirkövek is, de azok között, melyeket eddig ismerünk, egy sincsen, mely oly nagy korra tekinthetne vissza, mint a wormsi zsidótemető egynehány emléke.

Vannak fiatal zsidó hitközségek, melyekről a földből kiásandó kőmonumentumok csak ezután fogják bizonyítani, hogy századok előtt nagy hitközségi élet előzte meg, melyet üldözések, mészárlások, vagy egyéb viszontagságok szakítottak félbe. Magam is jártam egy községben, mely csak néhány évtizedre tekint vissza. Csak a harmadik rabbija van, temploma új és régi intézménye egyáltalában nincs. De, ime, földalatti csatornában,

melyre csak a múlt évben bukkantak és melyet bontogatni kezdtek, már az első napon hat jól konzervált héber föliratu sirkövet találtak, melyek legfiatalabbja 520 és legöregebbje 546 esztendő.* Magam láttam őket, és láthatja mindenki, ki Wallenstein városát, Égert mely csak másfél órányira van Marienbadtól és csak félóránnyira Franzensbadtól, fölkeresi.

Az égeri városi tanács átengedte a köveket a zsidó hitközségnek, mely temploma nyugati falához támasztotta azokat, ahol még most is láthatók, tanuságot tévén arról, hogy Égerben, ahol még 70 esztendővel ezelőtt zsidó nem lakhatott, a 14-ik században zsidó hitközség virágzott. Mutatják különben Égerben még ma is a régi zsidó negyedet. Az a neve még most is:

* Ez az utóbbi sirkő többek között abban is különbözik a többitől, hogy évszáma teljesen ki van írva: »az ötödik évezred 120. esztendeje«, azaz 5120., ami megfelel az 1360. évnek. A sirkő bevezető sorai ezt mondják:

אבן פנה
עדות נאמנה
כי פה טמונה
נעימה והגונה

מרת ברשה בת ר אברהם

Magyarul: Ez a sarokkő hü tanúsága (annak), hogy itt van elrejtve (eltemetve) a kedves és érdemes Bolesa urnő, leánya rabbi Ábrahámnak.

Judenstadt, Judenhof, Judenschul, melynek szomszédságában van a régi zsidó temető helye is, de maradni nem maradt mindebből csak egy, a maga nemében ritkaság szép köpersely, mely valaha a zsinagógában állott és melybe a zsoltár e szép szavai vannak bevésve, persze héberül: »a titkos adomány kiengeszteli a haragot (az Ég haragját)« és maradt két héberföli ratu sirkő is, melyeket a köperselylyel együtt az égeri híres Wallenstein-féle muzeum udvarában őriznek.*

A hitközségnek hirtelen szakadt vége a 14. század alkonyán, a keresztények nagyszent ünnepén: nagypénteken. Tüzes szónoklatairól híres, fanatikus szerzetes került Égerbe, ki arról a nagy bűnről prédikált, hogy a tulsulyban lévő kereszténység megtüri a maga kebelében Krisztus gyilkosait. A fölizgatott nép csakugyan azt hitte, hogy Égerben élnek, kik Jézust megfeszítették, nekirontottak tehát a zsidónegyednek. menekülő zsidókat beszorították egy szűk

utcába, melyet még ma is „Mordgassl”-nak hívnak. Az ártatlan emberek vére — hatszázra teszik a meggyilkoltak számát — egész az Éger folyóig huzódott és az utcának, melyen az keresztül folyt, ma is Judenfluth a neve. A pap keresztel a kezében kegyelmet és életet kínált ugyan a zsidóknak, ha a szeretet vallásának hiveivé esküdnek föl, csak hogy a zsidók inkább a halált választották.

Nem kell különben olyan messzire

mennünk. Itt van a budai hitközség példája, melynek most a második rabbija van és mely még bibliai korról sem dicsekedhet, holott hitközség életében 7 évtized nem sokat mond. Mikor pár évvel ezelőtt a királyi vár új részét alapozták, 14 zsidó sirkövet találtak, melyeket Kohn Sámuel dr. főrabbinckkal együtt néztem meg. Néhánynak a föliratából, sajnos, épp az évszám hiányzott, de voltak olyanok, melyek a 15-ik századból maradtak ránk. Csakhogy ezek még nem a legrégibb zsidó sirkövek, melyekre Budán akadtak. Valamivel előbb, 1894. szeptember havában, a Biermann-féle ház kertjében sirkövet ástak ki, mely az

* Az egyik sirkő kiválóember nyugvóhelyét jelölhette meg. A fölirat azzal kezdődik, hogy »oroszánt kell gyászolni, ki otthagya tartózkodási helyét, ami minden örömet gyászszá változtatott át«. Hogy ki volt az oroszán és mikor halt meg, nem tudni. A nevet és az évszámot tartalmazó rész hiányzik. A meglévő kilenc sor mind csak bevezetés.

A wormsi régi zsidó temető.

1278. évből való.* De ez sem a legrégibb kő. Egészen mások és sokkal régebbiek heverhetnek a budai várfalakban és a Mátyástemplom alatt, melynek alapköveiül, Kohn Sámuel dr. szerint, a régi budai zsidó temető sarkköveit használták föl. Mert Buda hitközsége, melyet 1746-ban ugrattak szét, valószínűleg olyan régi lehet, mint Buda maga. Tanuja Magyarországon a pogányság halálának és a kereszténység születésének. Nincsenek erről csak jelek, de ki tudja, mi rejlik a föld alatt! Ki tudja, ezeréves álom után nem fog-e megszólalni egyszer valamely kötanu, hogy bizonyítsa, amit ugyis sejtenek és amiről a történet nem egy mestere irt már, hogy t. i. akik elüljártak a honfoglalás harcaiban, csakugyan Adonáit hívták segítségül. A Hadurt imádó pogány magyarok közt — régi följegyzések szerint — a zsidó hitet valló kozárok voltak a legbátrabbak és a legeszélyesebbek. Ki tudja, ki tudja, nem tesz-e erről valamikor tanuságot beszédes sarkköfelirat, nem terheli-e mélyen a föld alatt kozár vezér csontjait héber fölírású emlék, hogy vitéz volt, mint senki más, csak Adonáiban bizott, őt imádta, a hagarok (magyarok) hü szövetségese volt és szívből szerette Izraelt, melynek hitét vallotta.

De térjünk a wormsi temetőre, melyet én érkezésem után való reggelen látogattam meg és a melyben — derékig — meg is fürödtem.

Hogy ugyanis minél többet végezhessek a rendelkezésemre álló egyetlen délelőttön, minthogy délben, az előző cikkben elmondott okokból, minden áron el akartam utazni, korán reggel kerestem föl a várostól csak pár száz lépésnyire, de a zsinagógától jó két kilométernyire* levő, magas fallal körülvett temetőt, melynek utjai nincsenek és melyet térdig érő fű vert föl. A korai órában olyan volt az a temető, mintha milliárdnyi gyémánttal szórták volna tele; csak hogy a ragyogás nyomban megszűnt és a gyémánt kellemtelen nedvességgé vált, ahogy a fűvet érintettem, már pedig érintenem kellett, sőt egyenesen utat kellett törnöm magamnak a cserje magasságu, keményszálú dudvával vegyes, sűrű réten, mely a sarkkövek alsó részét csaknem teljesen elfödte.

* A sarkkö, melyet Kohn Sámuel dr. és a boldogult Kaufmann Dávid dr. olvastak először és melyet tudományos folyóiratokban ismertettek, így hangzik:

ציון הרז
כמה דראש
ר פסה בר פטר
שנאסה לעורמו
בשנת דה דארה שיש
בירה אדור

Magyarul: Ez az emlékkő feje fölé állított Péter fiának, Rabbi Peszachnak, ki övéhez tért a hatodik évezred 38. évében elulnak havában. — Az 5038. év megfelel az 1278. esztendőnek.

* Azért emelem ki ezt, mert más régi községekben, ahol legujabb utazásom alkalmából megfordultam, pl. Prágában, Altonában, Majna-Frankfurtban a temető a zsinagóga közvetlen közelében terült el. Így volt ez különben a keresztényeknél is. A tem-

Ott voltam tehát a wormsi temetőben. Roppant mező, melyből az időtől csaknem fekete, ezernyi sarkkö rendetlenül emelkedik ki. Minden kövön van fölirat, minden kő megszólal. Beszédük különböző. Az egyik sokat mond rövid pár szóban, a másik beszél, beszél anélkül, hogy tudnók, mit akart. Olyanok szóval, mint az emberek. És ahogy az emberek között is akárhányszor azok hallgatnak, kiknek szavát szomjuhozzuk, és lefetyelnek, kiknek éppenséggel nincsen mondani valójuk, úgy találkoztam én a wormsi temetőben föliratokkal, melyeknek oda szerettem volna kiáltani, beszéljetek hát! mondjatok többet! adjatok fölvilágosítást! míg némely hosszú fölírás olvasása után sajnáltam az időt, melyet rápazaroltam.

Itt-ott egész cirkalmas beszédek olvastam, dolgokról, mikre senki sem kíváncsi, míg a tényekről, melyeket megtudni szeretnénk, két három szó számol be. „Rabbi Izsákot, a martyrt, — ki fia volt Rabbi Sámuelnek, a martyrnak, gonosz kezek kinozták halálra“ szól az egyik sarkkö első része és következnek erre rimes sorok, melyek ama kő alatt pihenő jámborságát a legkülömbözőbb variációkban zengik. Nem ezt akarom én tudni. Elég nekem, hogy hitéért meghalt. De hogyan, milyen alkalomból történt a halála, kik ölték meg és mit akartak tőle: erről semmit sem mond a hosszú fölirat. Az időtől sem kérdezhettem meg, a feljegyzésekből sem szerezhettem fölvilágosítást, mert az idő nagyon messzire van: 730 esztendőnyire tőlünk, feljegyzések meg nincsenek.

Hát az a falba vésett fölirat ott, mely 3, éppen csak három szóban számol el 12 előjáró erőszakos haláláról. Ennyi az egész fölirat: יב פרנסי תתנו azaz Tatnu (évének) 12 előjárója. Igaz, mellette még egy

plom udvara temető volt. Ezért nevezték a régi időkben és nevezik sok helyütt még ma is a németek a temetőt Kirchhof-nak. A zsidóknál ez nem egészen fér össze a bibliai törvénnyel, mely a halottat az élők között nem tűri és temetőül táboron kívül való, azaz lakott részeken kívül eső helyet rendel. Csakhogy a diasporában döntött az, hogy a temetőt jobban megóvhatták a pusztitástól és megszenteltelenítéstől, ha az közöttük volt. A régi temetők azért rendesen a régi zsinagógák mellett találhatók. De csak a régi és nem a legrégibb községekben. Ott, ahol a zsidók letelepedése még az első keresztes hadjárat előtt történt, amikor a zsidók bántalmazása nem tartozott még, mint a későbbi időkben, a keresztény erények közé, a zsidók temetőjüket a lakott helyektől messzire helyezték el. Én legalább így magyarázom meg magamnak azt, hogy a wormsi régi zsinagóga félórányira van a zsidó temetőtől, míg a régi prágai zsinagóga csak pár lépésnyire van tőle. Attól a magyarázattól, melyben elébb véltem megtalálni az okot, hogy t. i. attól függ, tarthattak-e a város lakói ellenséges megtámadtatástól, úgy, hogy pl. ostrom esetén nem tudták volna, hova temessék halottaikat, ha a temető a városon kívül lett volna, — elállottam, ahogy megismerkedtem Worms történetével. Annyi külső támadásnak ugyanis kevés város volt kitéve, mint Worms.

fölíratos kő van, ezzel a 3 szóval: פמ"י פרנסים, azaz itt van eltemetve a 12 előjáró, de ez sem magyaráz semmit sem, ez sem ad fölvilágosítást semmiről sem.

Nem ad, mert nem volt szabad. Ezt a város nem engedte. A Tatnu, melynek héber betűi a 856 évszámot adják, a legborzasztóbb emléke a diasporának. Mióta Izrael a szétszórásban él, olyan esztendő még nem köszöntött rá. Az ötödik ezred 856. esztendeje, mert ezt jelzi a Tatnu, egy az 1096. esztendővel, mikor az első keresztes hadjárat rabolva és fosztogatva és Jézus nevét kiáltva vészes fergetekként vonult át Európa csaknem minden országán. Első zsoldjukként a zsidók vagyonát szolgáltatták ki nekik, és első jámbor cselekedetük a zsidók lemészárlása volt. Worms zsidó hitközsége akkor csaknem teljesen elpusztult. A 12 előjáró, kikről ismételtlen megemlékeztünk, a városi tanács emberi érzésére appellált, utalván gyermekeikre és védtelen asszonyaikra. A tanács gaz feleletére, hogy majd azokat is elküldik a másvilágra, a 12 előjáró rávetette magát a város embertelen vezetőire, kiket könnyen lebírtak, mert tizenketten voltak négy ellenében. Mikor végeztek velük, a temetőbe mentek és megölték magukat. Hogy a vihar elmúlt és az életben maradt, szétfutott wormsi zsidók, kiket a város visszahívott, kezdték újból fölépíteni tűzhelyüket, a 12 előjáróról nem volt szabad szólniok. Az morális seb volt a városvezetés testén. Nem engedték bolygatni. Ez magyarázza, hogy ama 12 előjáró nyugovó helyét (egymásmellett lévő két sir a fal tövében) csak úgy jelezték, hogy Tatnu (esztendójének) 12 előjárói, és: itt nyugszik a 12 előjáró. A wormsi szokásokhoz tartozik ma is, 810 év után, hogy Áb hó kilencedikén és a szelichót és a bünbánó napokban elzarándokolnak a 12 előjáró sirjára, hogy ott imádkozzanak.

A wormsi előjárókat említvén, szükségesnek tartom megjegyezni, hogy azoknak az előjáróknak egészen más működési körük volt, mint ahogy azt manapság megszoktuk. A zsidó előjáró akkoriban ugyyszólván hitközsége gondviselése volt. Kifelé szavatolt érte, képviselte, megvédelmezte; befelé fenntartotta a rendet, behajttatta az államfőnek és a hatóságoknak járó adókat, ítélkezett, büntetett, szóval uralkodott. Fizetést természetesen nem huzott. Jutalma a tisztelet volt, mely állásának kijárt, no meg a tudat, hogy hite, felekezete ügyét szolgálja. Voltak előjárók, kik hatalomra, nagy befolyásra tettek szert, de megtörtént az is, hogy ha a község a pénzre éhes fejedelmet kielégíteni nem tudta, az ezért felelős előjárót bebörtönözték, sőt fejét is vétették, aminek külvilágban hajdanában az uralkodók legbensőbb emberei is ki voltak téve. Előjárónak, vagy ahogy akkor hívták, parnesznak, azaz gondozónak, táplálónak a község legelőkelőbb és legmértöbb embereit választották meg. A választás a megválasztott egész életére szólott, de csak akkor volt érvényes, ha a wormsi püspök, a város ura, helyben hagyta. Ha ez megtörtént, a község nagy diszmenetben indult a püspöki rezidencia

elé, hol az új előjárót ünnepélyesen feleskették és hol a püspök egész udvara jelenlétében üdvözölte. Csak ezután ünnepelte a hitközség, még pedig nagy és diszes lakoma keretében, melynek költségét az új előjáró fizette. Ilyen előjáró, vagy parnesz tizenkettő volt. Minden hónapban más vezette az ügyeket. Uralkodása hónapjában az illető előjárónak parnesz hachódes, azaz a hónap parnesza volt a neve. Ilyenkor utolsó volt a szavazásnál, nehogy a többi az épp uralmon lévő társuk szavazata által befolyásoltassék. A 12 parnesz maguk közül választott elnököt, kit parnesz hegemonnak hívtak, németül: Judenbischof. A Judenbischof választása, megerősítése, felesketeése, ünnepeltetése heteken át izgalomban tartotta a hitközséget. Akkor történt, hogy a hitközség vendégül látta a püspököt és udvarát, aminek nem csak a zsidók örvendtek. Ilyenkor ugyanis illett, hogy a zsidók drága ajándékokkal és sok ezüst tallérral kedveskedjenek az uralkodónak és kíséretének.

Első parnesznak bevett tradíció szerint mindig azt választották, aki legrégibb parnesz volt, ha korára nézve fiatalabb is volt a többinél. Hatásköre nem volt nagyobb a többiénél, hegemoniája inkább tiszteletbeli volt. Csak egyenlő szavazatok esetében nyomott többet a társainál. Mert ilyenkor az ő szavazata két szavazat számba ment.

Érdekes, hogy több zsidó család, melyet egy, a wormsi zsidó község és Emericus, wormsi püspök közt 1312-ben kötött szerződés (idézi Epstein A. neves bécsi tudós „Der Wormser Judenrath“ című értekezésében) meg is nevez, — a parneszségből ki volt rekesztve. A Kricheimok, a Walchok, a Drifzanok közül nem választhattak parneszt. Vajjon miért? Epstein azt hiszi, hogy a megnevezett családok nem voltak bennszülöttek. De ez nem valószínű. Mert vagy meg volt a tilalom, hogy bevándoroltakat nem választhatnak, akkor más nem kellett; vagy csak akkor hozták meg, de ebben az esetben nem szorultak volna nevek megnevezésére, hanem azt mondták volna, idegenek nem lehetnek Wormsben parneszok. Én azért azt hiszem, hogy a nevezett családok tagjait másért zárták ki. Véthettek vagy a község, vagy a püspök ellen (mert nem tudni: melyik szerződő-fél kedvéért történik a nevek felsorolása), azért fosztották meg őket a lehetőségtől, hogy a wormsi parneszek között helyet foglalhassanak.

A martyrumot szenvedett 12 parnesz esetéről vajmi kevés írott adat maradt ránk. Nevüket sem tudják és a Hazkarában is csak úgy említik, hogy: Tatnu (esztendójének) tizenkét parnesza. Nem szól róluk más, mint egy-két odavetett megjegyzés és egy glossza a wormsi kézíratos Minhagkönyv szélén. Fukarok a tudósítások a wormsi temető leghíresebb lakója, Rottenburgi Rabbi Meirre nézve is, kinek esetét, amennyit erről tudhatni, elmondottam Wormsról szóló első közleményemben. Csakhogy Rottenburgi Rabbi Meirrel illetőleg mégis megtudunk valamit sírköve feliratából

melynek 13 sornyi írása van, mely ma is jól olvasható. Ez a fölírás egy darab zsidó történet. Haló porában is áldja meg az Isten szerzőjét. Nem magasztalja, mint különben szokás, a kő alatt nyugvó erényeit. Minek is erről szólni olyan férfiúnál, ki úgy élt, úgy alkotott és úgy halt meg, mint Rottenburgi Rabbi Meir? — Inkább adatokat szolgáltat róla. Elmondja, hogy a kő alatt „mesterünk és tanítónk: Rabbi Méir fia Rabbi Baruchnak nyugszik. Ő az, kit a római király a hatodik ezred 46. évében, tamuz hó 4. napján fogságba vettetett, — ahol az 53. év ijar 19-ikén meg is halt. De el nem temettetett a hatodik ezred 67. évének ádar hó 4-ikéig“. Következik aztán a rendes imádságos rész; egyéb semmi.

Ezek az adatokon kívül a tözomszédos sirkő fölíratából megtudjuk még azt is, hogy az érdekes Rabbi Alexander, fia Salamon Wimpfennek, arra a nagy tette határozta el magát, és a Mindenható ebben segítette is, hogy kiszabadítsa a fogságból mesterünket, Rabbi Méirt, fiát Rabbi Baruchnak. Ezért azt kérte, hogyha meghal, temessék mesterünk mellé.

Oda is temették. Csak két évvel élte túl nagylelkű, merész tettét, mi örök nevet biztosított neki a zsidók történetében. Mert Rottenburgi Rabbi Meir a középkori zsidó tudósok egyik legnagyobbja volt. De nevét nemcsak ez tette halhatatlanná, hanem főképpen az, hogy hosszú martyromság árán, egy időre legalább, véget vetett az uralkodók és hatalmasok egy gyalázatos visszaélésének. El-el fogtak egy-egy híres zsidót és fizettettek maguknak az illető hiveivel busás összegeket, amennyit ki lehetett tőlükrófolni. Így akarták egyszer elfogni Rottenburgi Rabbi Meirt is. Csakhogy ő megszökött a foglárók elől. Valószínű, hogy Palesztinába akart menni; Lombardiában azonban elfogták, visszaszállították, átadták Rudolf császárnak, ki az isenheimi toronyba csukatta. Megszabták a váltságdíjat, a zsidók összeszedték az összeget, de tudomást szerzett erről a nemes fogoly és szigorúan megtiltotta, hogy kiváltsák. „Nem szabad egyáltalában kiváltani azokat — szólt — kiket azért fogtak el, hogy kiváltatásukkal megsarcolják a zsidóságot. Szenvedni fognak egynehányan, de megváltás lesz a közre nézve. És úgy is történt, és Rottenburgi Rabbi Meir fogságban töltötte hátralévő életét, kilenc esztendő. És fogságban maradt halála után is 14 esztendőig. Addig hevert teste temettetlenül az isenheimi toronyban. (Mert a tilalom, hogy kiváltsák, holttestére is vonatkozott) Hogy miként szerezte meg azt a derék Alexander Wimpfen, arról nem esik szó, de megszerezte és Wormsban, ahonnan Rabbi Meir származott (atyja, Rabbi Baruch, ott van eltemetve) sirba tette, cselekedetéért nem kívánván mást, mint hogy halála után a nagy martyr mellé temessék.

Soká néztem a két sirkövet, néztem, míg szemem könybe lábadt. Van-e nép, mely ilyeneken ment keresztül? Van-e felekezet, mely ilyen hősokeket szült?

Hallották, olvasóim, a dátumot. A hatodik ezred 67-dik évének ádar hava negyediken egyesülhettek övéivel Rottenburgi Rabbi Meir maradványai a wormsiaknak már akkor híres temetőjében. Pár hét óta a zsidó kalendárium az 5667-ik évet írja és március 18-án lesz ádar hó negyedike. Öt hónap múlva tehát éppen hat-száz esztendeje lesz annak, hogy Rottenburgi Rabbi Meirt temették. Ez csak nevezetes évforduló! Ezt csak nem hagyhatja nyom nélkül elmúlni a zsidóság! Mert férfiak, mint Rottenburgi Rabbi Meir, nem egyetlen ország zsidóságáé, hanem egész Izraelé. Neve tanítás, emléke világít. Hűsége és martyromsága a legszebb legendánál is fenségebb példát ad. Elevenítsük hát fel magunk és gyermekeink javára! Én magam keveset tehetek, de azért én is ezennel 200 koronás pályadíjat írok ki legalább egy ívet betöltő magyar dolgozatra, mely Rottenburgi Rabbi Meir életét és működését, lehetőleg könyved stylusban méltatja. A dolgozat legkésőbb hat héttel az évforduló előtt az Egyenlőség szerkesztőségéhez küldendőbe. Nem kétkezem, hogy akadnak tudós magyar rabbik, kik a kegyelet és szent földadra örömet vállalkoznak.

Megjegyzések.

E lap legutóbbi számában a „13 ok“ című ötletes újdonság megemlékezvén az okokról, amelyek a Lipótváros némely lakóit hitük elhagyására bírják, többek közt azt is elmondta, hogy némelyek azért térnek ki, mert „Balaton-Földváron akarnak nyaralni“. Csak tréfásan írta ezt az említett szellemes újdonság szerzője — de e tréfa komoly gondolatokat ébreszt fel bennem. Eszembe jut sok minden, amit hazai és külföldi utazások alkalmával tapasztaltam és gondoltam.

Ez a Balaton-Földvár — eltekintve a fennebb jelzett felekezeti dologtól — valóban kies hely. Egyszer láttam utazás közben, de megragadt. Mindenesetre egyike a Balaton legszdbb pontjainak, ahol csakugyan érdemes lenne a nyarat eltölteni. Árnyas is, csinos is, fekvése, fürdője is csábítóan hívogatja az utast. Vasuti közlekedése sem rosszabb más balatoni helyeknél. Hogy ott a zsidó felekezet tagjait nem látják szívesen, vagy tán meg sem tűrik: az — ha az általánosan beszélt tények a valóságnak mindenben megfelelnek — nemcsak az ottani tulajdonosok rossz izlésére vall, hanem az ő részükről a lehető legrosszabb üzleti számítás is. Miképp remélik fürdőjüket felvirágoztatni, ha nem kapnak boldogan és mohón minden tisztas vendég után? Hogy pedig, dacára a fürdő-tulajdonosok „bojkott“-jának, mégis akadnak állítólagos zsidók, akik odakiváncsoznak: az meg azoknak a bizonyos „zsidóknak“ az izlésére vet kellemetlen fényt.

A hazai „antiszemiták“ — ugylátszik — az antiszemizmus terén is messze elmaradtak a külföldiek mögött, — valamint Földvára sóvárgó „hitsorsosaink“

messze elmaradtak az önértet szempontjából más országbeliek mögött.

Ime az osztrák, vagy a német antiszemita ravaszabbak és élelmesebbek a honiaknál. A zsidóktól — a pénzt szívesen elfogadják. Ősztől kezdve egész télen át a tavaszi napokig buzgó és elvű antiszemita. Kétségtelenül kifüstölik lakásaikat és nyaralóikat, amelyekben a nyári évad alatt zsidó lakott. Mihelyt azonban a szép tavaszi napok közelednek, felfüggesztik elvüket s igen örvendeknek a zsidó vendégeknek. Még tán imaházat is nyitnának nekik nyárra, csak jöjjenek minél többen. S jönnek, — de ritkán osztrákok és németek. Mert Ausztria és Németország zsidó lakói — ismerik antiszemitaikat és kerülnek őket. Ahol csak keresztül utaztam — a legantiszemitaabb stájer, tirol, karinthiai, krajnai, salzburgi, felső-ausztriai fürdő- és nyaraló-telepeken — olyanokban is, ahol más mint Lueger-párti ember nincs — magyarokat találtam állandó vendégképpen, — a legkülönbözőbb hitűeket vegyest. — Pedig az osztrák antiszemita a világon kettőt gyűlölnék leginkább: 1. a magyart, 2. a zsidóvallásbelit. S ime fürdőikre mégis tömegesen rándulnak a magyarok, úgy a keresztény-, mint a zsidóhitűek. Azok is, akiknek lehet Balaton-Földváron lakniok, azok is, akik csak szeretnének Balaton-Földváron lakni.

Látható tehát, hogy nem nagy különbség választja el a balaton-földvári paradicsom cherubjait azoktól az Ádámoktól és Évákto, akik e paradicsom felé sóvárognak. Ausztriával szemben egyformán viselkednek. Odamennek, ahol gyűlölik őket. S akik Balaton-Földváron roppant faji önértettel viselkednek: Pörschachon vagy Mária-Wörthön menten feladják faji önértetüket.

S mi ennek a gyönyörű állapotnak a következménye? A magyar zsidó Földvár helyett megy Pörschach-ba, avagy száz más osztrák helyre, — a magyar antiszemita pedig — szintén. Mert az osztrák élelmes — a magyar meg nem az.

A külföldre került magyarok közt pedig Ausztriában különbség nincs. Egyformán gyűlöltetnek. Ezt észrevették némely „fajmagyarok” és külföldön lehetőleg leplezik magyar mivoltukat. Lehetőleg németül, franciául vagy angolul beszélnek. A zsidók hivebbek, — ők mindig magyarul beszélnek. Ime tehát érdekes helyzet áll elő: Akik „igaz magyaroknak” mondják magukat, külföldön gyakran elrejtik magyar mivoltukat; akiket pedig ugyancsak nem akarnak magyaroknak elismerni, önértetesen vallják magukat magyaroknak.

Hát, tisztelt antiszemita! Legyenek igazán faji önértet eltelve s ne menjenek külföldre, nevezetesen Ausztriába mulatni; ha pedig fontos okból muszáj menniök, ne resteljék magyar mivoltukat. Legyenek kifelé több önértet — mint befelé! Tisztelt hitsorsosaim pedig ne kövessék az itthoni antiszemitaikat s ne adózzanak a külföldi antiszemitaiknak.

Palágyi Lajos

TÁRCA.

János korcsmába megy.

János ott lakik a felszeren a nyalkás faluvég felé. Tulajdonképpen van annak másik neve is, úgy tetszik, hogy Szijjártó Jánosnak hívják, de nem tudom biztosan, mert én csak Jánosnak hallottam mindig emlegetni. No mindegy. Nem a névről van szó, hanem a személyről. És János nevezetes személy a mi falunkon. Nem csak követválasztás alkalmából, amikor János nélkül a faluba sem lehet bemenni, de nyugodalmasabb időkben is. Mert Jánosról azt mondják, hogy nagy fiskális esze van. Aki ért a világon mindenhez, s tudja, hogy mikor szándékozik az ur becsapni a parasztot. Azaz, hogy mivel az ur mindig azon viaskodik, hogy a szegény paraszt tudatlanságát felhasználva, becsapja őt, János megfordítja a mesterségét, s furfangos eszével addig evickél, míg az urat ő csapja be. Szőlőt ha árulni visz János, nagyon jól tudja, hogy két követ valamelyes módon a szőlő között elrejteti, hogy a kosár súlyosabb emelésű legyen. No és mikor jön Szentmártonban az urféle, s emelgeti a szőlős kosarat, akkor János büszkén mondja, hogy ezt pedig megemelheti ám a tekintetes ur, ha bírja. Emelgeti az urféle, nyög is bele és János diadalmas szemmel pislogat rája, no ugy-e, hogy ugy-e? És az urféle fizet. Otthon aztán, mikor az urféle szobájában, jobban mondva konyhájában kirakják a szőlőt, János sajátkezűleg működik közre ez ügyben. Mert, ugymond, ez nem olyan szőlő, hogy csak úgy himmel, hámmal, ki lehet dobálni. Csaszla szőlő ez, de leginkább hogy muskotály; a császár is ilyenrel él, ha beteg. Mert ez nem olyan, amilyen a kis baráti hegyben terem, hogy csak éppen hogy gömbölyű és egy kis ecet van benne. — Egy szóval, hogy János addig beszél, addig rakodik, mikor egy óvatlan pillanatban, nagy ügyességgel eltünteti zsebébe a követet. Az urféle nézi, hogy ejnye, de kevés ez a szőlő, pedig milyen nehéz, volt, mire János tudja már a feleletet, jaj tekintetes uram a jó szőlő meghuzza az ember kezét, mert annak bogójában bor van, nem tilanglé.

Hát egy szóval ez a furfangos elméjű János korcsmába készül. Nem lenne ám erre szüksége Jánosnak, mert hála isten, termelt bőven borocska, van a pincében, van a kamrában is, de hát a korcsmában levő italnak mégis csak meg van az a tulajdonsága, hogy szólásra ingerli az embert, mely tulajdonságát a bornak, mások is ismervén, többen összeakadnak Kóbinál, ki tulajdonképpen korcsmáros lenne, de amellet boltos is, de szőlőt is művel, a földet is turja. Jó barátságban van az egész falu vele; — a félfalu már az ő idejében született — nincs egy haragosa sem, s így a Kóbi korcsmája ez okból is ajánlatos hely. Megy hát János, de megáll utközben, mert rá kell gyujtani. Ezt meg lehet cselekedni gyujtóval is, de János előszedi a taplót s a kése hátuljához tüzkövet verve, úgy csiszolja ki a tüzet. Ez nem csak abból a szempontból szükséges, mert az ujmódi gyufa — amelyik már nem is gyujtó — olyan, hogy csak a skatulyán gyul meg (de bolond volt, aki kitalálta) és ha meg is gyult, egy-kettőre elalszik, utcára hát nem alkalmas — hanem azért is, mert a csiholás közben, meg az alatt az idő alatt, míg a taplóra átugrik a szikra, dolgozhatik az ember esze is. Ilyen komótos munka mellett ráér az ember holmi egyet-mást meghányi-vetni, s elgondolkozni a gondolkodni valók fölött. János még meg is áll a mondókához, szor-

galmatosan ütogeti a tüzkövet a kés hátuljához, s örömmel tapasztalja, hogy a tapló szikrát fog. Csak éppen egy olyan kis eltévelyedett szikra ugrott oda, de Jánosnak jó orra van, megérzi, hogy a tapló füstölög. Fújja hát tele arccal a taplót, s örömmel tapasztalja, hogy igen akkurátosan kezd a tűz terjedni a taplón, melynél fogva ideje, hogy az a pipába tétetődjék. Ezt is elvégzi János és most már fújja a füstöt, sőt lehet mondani, hogy nem is érezni már a tapló szagát, hanem csak a dohányét. Így hát János bemehetne már Kóbihoz, ahol valószínűleg többen is vannak már, de János csak magának pipálgat, s nem indul befelé. Látnivaló, hogy Jánosnál jelenleg csak arra való a pipa, hogy valamivel foglalkozzék, azalatt míg valami helyes irányba eligazítja az esztét. Tudniillik János, a furfangos János, ezuttal attól tart, hogy nem bír kellőképpen elhaladni azon a nyomon, melyen haladni szeretne.

Tudniillik, hogy itt arról van szó, hogy ez a Kóbi harminc esztendeje lakik a faluban, méri a borsot, paprikát, úgy hogy az iránt panasz sohasem esett, azt is lehet mondani, hogy éppen olyan paraszt módon élt, mint a falu többi lakói, — hát ugyan ezt a Kóbit, aki most már jócskán előregedett a faluban, ki kellene forgatni üzletéből.

János, a furfangos eszü János, aki becsapja az urakat, ahol teheti, Kóbit nem sorolja az urak közé, ennél fogva ő iránta némely tekintetekkel van. Talán azért, mert vele egyidős, talán azért, mert elégszer rászorult a Kóbi barátságára, avagy lehet, hogy egyikért sem, csupán csak azért, mert nincs a dologgal teljesen tisztában, gondolkozik János, hogy miképpen kell megfogni az ügyet.

Levél jött ugyanis Jánoshoz, még pedig nem is egy, kettő se, hogy meg kell a dolgok sorját fordítani. Miféle dolog az, hogy keresztény-katolikus népeknek zsidó méri a konyhára valót, zsidó méri a bort, zsidó adja a pálinkát. Minek gyarapodjék a zsidó a nem zsidó bőrén? Adjon össze mindenki egy pár forintot, csinálunk mink magunk boltot. Különbet mint a Kóbié, ahol — ejnye, no, mit is kapni rosszat a Kóbi boltjában? No, nem lehet mondani, hogy rossz pórtékát mérne, s drágábban se adja, mint Szentmártonban adják, pedig hát utóvégre mégis csak úgy kell ide hozatni, s a ló-tartás, kocsitartás pénzbe kerül. Hanem az ital, amit ad, az — hát arról meg éppen nem lehet szólni. Mert a bora olyan, hogy a harmadik faluból is eljönnek érte, akár mőri bor-számba is elmérhetné — no, egyszóval, hogy igen jó bor az.

Furfangos János ezen így eltűnődik. Hát az igaz, a boltja is rendes a Kóbinak, korcsmája is. Továbbá becsületben sincs hiány, ha valaki megszorul, fél zsák liszttel, egy darab kősoval, a Kóbinál mindig megtalálta, — de hát itt most mégis arról van szó, hogy a zsidó helyébe mást kell tenni. Legalább az urak így kívánják.

Hm. Furfangos János belekapaszkodik ez utóbbi gondolatba s így csak eszmélkedik fölötte. Miért is akarják hát olyan nagyon az urak ezt a szövetkezetet? Merthogy a paraszt javáért nem akarják, abban bizonyos vagyok, mondogatja magában Furfangos János, akinek régi kortességei révén némelyes tapasztalatai vannak. Az ur, ha a parasztért tesz valamit, abból a végén mégis csak az urra származik jó. És hát mért akarnak éppen engem abba a szövetkezetbe boltosnak, korcsmárosnak? Hát hiszen szó sincs róla, — származhatik ebből egy kis jövedelem, — de hátha nem származik? Hát ha bolt, korcsma rosszul megy, aztán rá kell szíetni? Kinek a pénziből megy majd ez?

Bólogatja a fejét János, nagyon is bólogatja, miközben éppen oda is ér a korcsma elébe. De nem megy be. Jánost nem azért nevezik furfangosnak, hogy előbb kívülről be ne pillantson boltba, szobába, korcsmába, hátha valamelyes olyat lát, aminek hasznát veheti, ha ma nem, hát holnap. Most meg hát éppen ajánlatos benézni, mert hát jövő héten, vagy két hét múlva, maga János is korcsmáros lehet és boltos, kinek érdemes megtudni, miképpen megy a Kóbi korcsmájában a dolog.

Hát ime úgy áll az ügy, hogy Kóbiék éppen vacsorához készülődnek. És Jánosnak menten eszébe jut, hogy máma péntek este van, azért van idekésztve a két szál gyertya. Tudja ezt jól János, harminc esztendeje jóformán minden héten látta, hogy a Kóbi felesége két gyertyát gyújt péntek este. Éppen, hogy neki készülődik most is, hogy meggyujtsa a gyertyákat. Az ura, a Kóbi, nincs itt, nyilván a pincében van. Nézi hát János a gyertyagyújtást, azaz, hogy nézné, de Kóbinének első izromban — mint ahogy arrafelé mondják — nem sikerül a dolog, mivelhogy csöng a boltajtó csöngetyűje. Az öreg-uj hegybéli Eszterács-leány jött be, ugylátszik kámfor-cukrot vesz, mert az öregasszony fájditotta már délután is a gyomrát.

Rázza ám János a fejét, látnivaló, az nem tetszik neki, hogy a Kóbinét megzavarták s dűnnyögi magában, hogyha én boltos leszek, engem ugyan ki nem zavar-tok a munkámból, amihez hozzáfogtam, — de ime jön a Kóbi is. Csakugyan a pincéből jön s ugyancsak meghuzhatja a kezét az a nagy boroskorsó, amit a pince tizenkilenc lépcsőjén felcipelt. Ez se igen tetszik a Jánosnak, hogy ugymond, azaz, hogy csak dörmögi, hát majd én is így cipelkedem. No, jól van. Kóbiné meggyujtja a gyertyákat, az ura megmossa a kezeit és éppen, hogy le akar ülni, mikor zörgetnek a korcsmában. A Vendel gyerek parancsol magának három deci törkölyt. Kóbi oda-adja a törkölyt, s János látja az ablakból, hogy Kóbi imádságba kezd. De csak kezd. Mert azonközben megint zörög a Vendel gyerek, gyujtót keres a korcsmaasztalon, de nem talál, merthogy nem is találhat, mert hiába teszi tele Kóbi a gyufatartót, egy-kettőre kiürül, zsebre-vágják a vendégek.

Jánosnak, az ablakon át való szemlélőnek, nem tetszik ez a sor. Hm. Hát ez így megy? Hát a korcs-máros kutya, hogy az békességben le se ülhet? És aztán füzi tovább a gondolatát. Hohó, mondja a János, hát ezért? Hát ezért kell itt a szövetkezet? Hát ezért kel-lek én korcsmárosnak? Hogy ne legyen annyi nyugtom se, hogy az asztalom mellé leülhessek? — És bizonyos önérzettel konstatálja magában János, hogy ő tudta, hogy amit az ur akar, annak a parasztokra nem lehet jó vége. Hát itt van ni! Hát nem azért kellene ide szö-vetkezet meg korcsma, hogy az ő békességes nyugodal-mát megzavarják? Hohó, tudom én, hogy mi fáj a szolgabírónak! Az, hogy énnekem, ha én leülök az asz-talomhoz, senkisésem parancsol! Ezt akarná megmásítani? No, hát akkor régen megvan bukva! No, ott van ni!

Hát bizony Kóbit megint felzavarták a vacsorájá-tól. A jegyző ur cselédje jött izenettel, hogy azonnal küldjenek neki valami bélyeget. János lóbázza a fejét s ugyancsak dörmögi magában, hogy én hozzám ugyan küldhet érte! És aztán, mikor megint látja, hogy most meg a szódáért küldött az ispán ur, s Kóbi megint otthagyja a vacsoráját, — János határozott. Nem lesz szövetkezet. Ebben a faluban nem lesz. Nem azért nem lesz, mert a Kóbi harminc esztendeje itt lakik, jóra való ember, családja van, kis gyereke, nagy gyereke, kiknek a szájából a kenyeret kivenni gya-

lázatosság lenne, — hanem azért nem, mert János fufangos ember, aki tudja, hogy amit az urak kezdenek, abból a parasztra jó nem jöhet ki. És azért, mert János „más keze-lába“ nem akar lenni. Engem ne keltsen fel senkisémm asztalomtól, ha én leültem!

Avval benyit a korcsmába, s parasztos göggel, öntelten odaszól a korcsmárosnak:

— Ide parancsolok fél liter bort a hatvanasból...

Köbi ötödször is felkel a vacsorájától, s odaadja János elébe a bort...

Hazai Hugó.

A ZSIDÓK EGYETEMES TÖRTÉNETE

Graetz nyomán szerkeszti:
SZABOLCSI MIKSA
az Egyenlőség szerkesztője.

Munkatársak: Acsády Ignácz dr., a m. kir. tudományos Akadémia tagja. Adler Ilés dr., óbudai főrabbi. Bernstein Béla dr., szombathelyi főrabbi. Edelstein Bertalan dr., budai rabbi. Enyedi Mátyás dr., egyetemi tanár. Gábor Andor, író. Hevesi Simon dr., pesti rabbi. Kiss Arnold dr., budai főrabbi. Klein Dezső dr., siklósi főrabbi. Komáromi Sándor, író. Neumann Ede dr., nagykanizsai főrabbi. Patai József, író. Pollák Miksa dr., soproni főrabbi. Sebestyén Károly dr., főgimnáziumi tanár. Singer Bernát dr., szabadkai főrabbi. Venetianer Lajos dr., újpesti főrabbi. Wellesz Gyula dr., nagybittsei főrabbi.

A munkában kiváló helyet juttatunk: A zsidók történetének Magyarországon. Ennek az irányítását és az egészbe való beillesztését hivatott zsidó történészek munkálkodása mellett

Dr. KOHN SÁMUEL, pesti főrabbi
vállalta el.

Hat vaskos kötet lexikon-alakban, tetszés szerint, vagy zsidó motívumos, vagy szalon díszkötésben

Előfizetési ára: 96 korona.

Az első kötet megjelent, a további kötetek 4 havi időközben jelennek meg.

Megrendelhető: a

PHÖNIX IRODALMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG-nál

BUDAPEST, VI., GYÁR-UTCA 32,

mint A zsidók története kiadójánál.

SIRKOVÉK

olcsó alkalmi eladása!

Ezennel tisztelettel tudatom, hogy a fennállott

KOHN KÁROLY sirkoraktár-cég egész nagy árukészletét megvettem. — Az áruaktár a legközelebbi házbernegyedig régi helyiségében

Budapest, V., Wurm-u., Mária Valéria-utca sarok

megmarad és a raktáron lévő sirkövek a nehéz és költséges átszállítási költségek miatt ott helyben rendkívül olcsó árak mellett eladásra kerülnek.

KOVÁCS RÓBERT a Kohn Arnold cég társfőnöke

Főüzlet: VII., Károly-körút 15. sz. Szombat és ünnepnapon zárva.

Füstölt húsrú

rabatt.

Legjobb minőség. Szállítás minden irányban.

Tormas virsli 100 pár frt 3.50, Debreceni 100 pár 12. —, Győri 100 drb 8. —, Szafalade 100 drb 3.50, Szalámi kitűnő minőség 1 kgr. 1. —, Veronai szalámi 1 kgr. 1.10, Krakkói 1 kgr. 1.10, Füstölthús, kifőtt 1 kgr. 1.50, Füstölthús, nyers 1 kgr. 1.10, Oldalas nyersen élvezhető 1 kgr. 1.10, Paprikás szalonna 1 kgr. 1.20 kor.

Mindenféle kolbász és füstölthús jutányos áron.

DIAMANT J.

füstölthús gyára. Újpest, Kemény Gusztáv-ut 11.

Első magyar aranyhímző telep

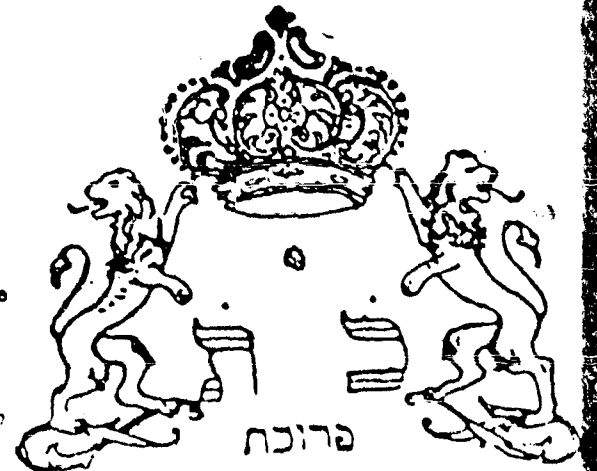
Ö. cs. és kir.

József Ágost Főherceg
kamarai szállítója.

Kitüntetve:

London, Bécs, Budapest és Zsolna
London Grand Prix nagy arany érme
és keresztje.

Budapest, Deák Ferenc-utca 17,
1. emelet.

HERZEMMA

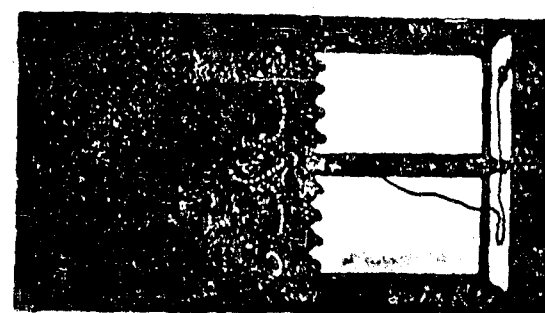
ajánlkozik mindennemű aranyhímzések, különös

Tóra-köpenyek, sulchan-terítők, chupak stb.

kiválóan izleses, precíz és jutányos elkészítésén

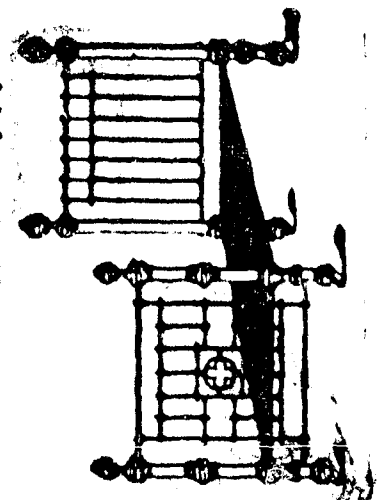
Hivatkozva e téren szerzett óriási prakszisukra, valamint úgy a főváros, mint a vidék nagyobb templomainak szállított, ezekre rugó hímzésekre vonatkozó elismerő levelekre.

Rollették minden méretben.

Gichner János

ágyonmű, réz- és vasbutor-gyáros, szőnyeg, fűzőgáty, pokróc, terítő stb. nagy választékban.

LEGJOBB...LEGOLCSÓBB.
PAP PAP PAP

Sodronyágybetétek méret szerint

Vaságy kivethető 3 matracal 10 frt.

Budapest, Erzsébet-körút 20. sz.

GYÁR:

Kertész-utca 7. és 9. szám.

Arlegyzárakat kívánatra ingyen és bérmentve küldök.

Műterem aranyhimzésre!

SCHLESINGER JÓZSEF

Budapest, Király-utca 1. szám.

Könyvkereskedés és zsidó rituális tárgyak kiváltképeni raktára.

Templomi himzések פרכת חופה, Tóra függöny, Tóra köpeny, Mennyezetek, Schulchan terítők stb.

Minták s rajzok valamint költségvetés ingyen és bérmentve.

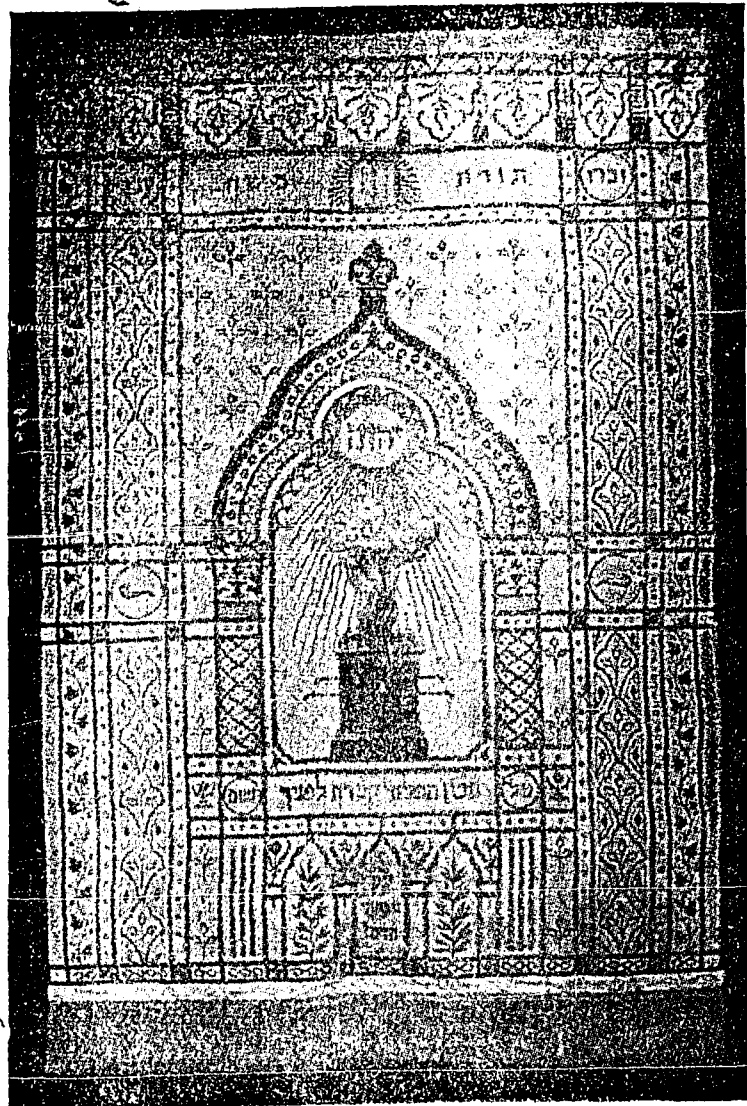
A legutóbbi időben szállított cégünk a *szegeði, szombathelyi és váci* hitközségeknek templomi himzéseket teljes megalégedésre.

Művészies kivitel, jutányos árak.

ספרי תורה TÓRÁK

szép írással dús választékban.

Tóra diszek (כלי חדש)

Felszentelő függöny a szegedi új templom részére.

China- és valódi ezüstdől igen szép kivitelben és minden más zsidó vallási szertartási cikkek.

STERNBERG ÁRMIN ÉS TESTVÉRE

cs. és kir. udv. hangszergyár központi főüzletében:

Budapest,

VII., Kerepesi-ut 36.

Elkaphatók

iskola-
hegedűk

kitűnő hanggal

3, 4, 5, 6 frtért és feljebb.

Tokkal, vonóval és gyantával felszerelve 7, 8, 10, 12, 14, 15, 16 frtért és feljebb.

Valamint

iskolai harmoniumok

az összes zenekari hangszerek, hurok, vonók, tokok a legjobb minőségben s legolcsóbb árakon.

Képes árjegyzéket (minden cikkről külön) ingyen küldünk, csak meg kell írni, hogy milyen hangszerről kívánja az árjegyzéket.

A KRISTÁLY forrás

szénsavval telített ásványvize hasznos ital étvágyzavaroknál és emésztési nehézségeknél. A legtisztább és legegészségesebb asztali és borvíz. — Hathatós szomjcsillapító. — Övszer fertőző betegségek ellen. — Orvosi rendelet szerint egy melegített pohárral igyék éhgyomorra. Kívánatra telítés nélküli töltést is szállít a

Szt. Lukácsfürdő Kútvállalat Budán.

GIMNÁZIUMI,

reál. kereskedelmi-, polgári-, egyéves önkéntességi-, bármely érettségi-vizsga letevéséhez igényelt tantárgyakból legjobb módszer szerint tanít és tanítat kitűnő filológus és matematikus. Egyenkinti oktatás. Tanítványok csak korlátozott számban vétetnek fel. A bámulatos eredményeket igazoló okiratok a lakásban megtekinthetők. GOITEIN HENRIK, Budapest, VII., Damjanich-utca 39. II. emelet 10. szám.

Zálogcédulákat,

törött aranyat, ezüstöt, órákat, drágaköveket, régiségeket és régi pénzeket legmagasabb árrban vesz

Kertész Mór ékszerész,

Budapest, VII., Király-utca 85.